TRANSPARENTNOST BANKARSKOG POSLOVANJA-KOMPARACIJA BANAKA U HRVATSKOJ I BiH

Delić, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:878205

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

TRANSPARENTNOST BANKARSKOG POSLOVANJA-KOMPARACIJA BANAKA U HRVATSKOJ I BiH

Mentor:

Prof. dr.sc. Ivica Pervan

Student:

Ana Delić

Mat.broj: 2132940

Split, svibanj, 2017.

SADRŽAJ:

1. UVOD…….....4

1.1. Problem istraživanja.....4

1.2. Predmet istraživanja.....5

1.3. Istraživačke hipoteze.....5

1.4. Ciljevi istraživanja.....6

1.5. Metode istraživanja.....6

1.6. Doprinos istraživanju.....6

1.7. Struktura rada.....7

2. FINANCIJSKO IZVJEŠTAVANJE I TRANSPARENTNOST……...8

2.1. Pojam i važnost financijskog izvještavanja i transparentnosti..... 8

2.2. Korisnici financijskih izvještaja.....10

2.3. Modeli financijskog izvještavanja.....12

2.3.1. Obvezno izvještavanje.....12

2.3.2. Dobrovoljno izvještavanje.....12

3. REGULATIVA BANKOVNOG IZVJEŠTAVANJA……...13

3.1. Regulativni okvir bankovnog izvještavanja u Hrvatskoj.....13

3.1.1. Zakon o računovodstvu.....13

3.1.2. Zakon o reviziji.....15

3.1.3. Zakon o kreditnim institucijama.....16

3.2. Regulativni okvir bankovnog izvještavanja u Bosni i Hercegovini.....19

3.2.1. Zakon o računovodstvu i reviziji u Federaciji Bosne i Hercegovine.....19

3.2.2. Zakon o bankama Federacije Bosne i Hercegovine.....21

4. PREGLED EMPIRIJSKIH STUDIJA O UTJECAJIMA NA OPSEG BANKOVNOG IZVJEŠTAVANJA.....23

4.1. Empirijske studije o čimbenicima koji utječu na opseg bankovnog izvještavanja u svijetu.....23

4.2. Empirijske studije o čimbenicima koji utječu na opseg bankovnog izvještavanja u Hrvatskoj.....26

4.3. Empirijske studije o utjecajima na opseg bankovnog izvještavanja u Bosni i Hercegovini..... 28

5. ISTRAŽIVANJE TRANSPARENTNOSTI BANKOVNOG POSLOVANJA U HRVATSKOJ I BiH 29

5.1. Podaci i metodologija 29

5.2. Analiza podataka 32

6. ZAKLJUČAK.....49

SAŽETAK.....50

SUMMARY.....50

LITERATURA……..51

POPIS TABLICA.....54

POPIS GRAFIKONA.....54

1. UVOD

1.1 Problem istraživanja

Transparentnost u okviru bankarskog poslovanja znači da banke općoj javnosti i tržištu otvoreno, jasno i pravodobno pružaju sve bitne informacije o svojoj strategiji, financijskom položaju, procjenama i odlukama u pogledu politike i poslovanja.

Cilj financijskog izvještavanja jest sastavljanje korisnih informacija za javnost i ulagače koje trebaju olakšat odluke za investiranje i kreditiranje. Sa sve bržim razvojem i uporabom interneta kompanije dobivaju jeftino i brzo oruđe za prezentiranje korisnih informacija ulagačima i cjelokupnoj javnosti. S obzirom da se svakodnevno povećava broj korisnika interneta, financijsko izvještavanje na internetu postaje uobičajena praksa.

Mnoge se institucije pored obveznog izvještavanja odlučuju i za dobrovoljno financijsko izvještavanje. Informacije bitne za donošenje odluka bi trebale biti dostupne javnosti i to po najnižim troškovima, no zadnja dva desetljeća transakcijski troškovi zahtijevanih informacija su u stalnom porastu. Mnogi znanstvenici su tražili odgovor da li je objavljivanje informacija generalno učinkovito.

Diamond (1985) smatra da je objavljivanje informacija poželjno jer omogućava investitorima efikasnost u stjecanju privatnih informacija unatoč štetnim efektima podjele rizika.

Iako je objavljivanje informacija društveno poželjno (Forlov, 2004; Diamond, 1985) smatraju da međuodnos između troškova i koristi može dovesti do djelomičnog objavljivanja ili čak ne objavljivanja informacija.

Healy i Palepu (2001) su saželi kako je financijsko izvještavanje i objavljivanje potencijalno važno sredstvo za menadžere u komuniciranju performansi tvrtke i uprave prema vanjskim investitorima i svim drugim zainteresiranim stranama.

Novi regulativni okvir Baselskog odbora za nadzor banaka-Basel III predstavlja skup mjera reformi kojima je između ostalog i cilj poboljšanje upravljanja rizicima i jačanje transparentnosti i objave banaka.

Mnoge studije su pokušale objasniti različite razine objavljivanja koristeći različite karakteristike banaka kao što su starost banke, veličina, profitabilnost, kompleksnost poslovanja, vlasnička struktura itd. U istraživanju će se odgovoriti na pitanje kako varijable poput veličine i profitabilnosti utječu na razinu izvještavanja banaka u Hrvatskoj i BiH.

1.2. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja je ispitivanje transparentnosti banaka u Hrvatskoj i banaka u BiH te njihova usporedba. Formirat će se indeks transparentnosti koji će se sastojati od četiri skupine, a svaka skupina će sadržavati određene elemente financijskog i ostalog izvješćivanja. Za svaku banku odabranu u uzorak će se izračunati indeks transparentnosti. Dobiveni indeks će predstavljati zavisnu varijablu, za koju se pretpostavlja da ovisi o više nezavisnih varijabli. S obzirom na prethodna istraživanja, kao nezavisne varijable u ovom radu koristit će se varijabla veličine i profitabilnosti. Ispitat će se da li nezavisne varijable utječu na razinu financijskog izvještavanja banaka u Hrvatskoj i BiH.

1.3. Istraživačke hipoteze

Iz prethodno navedenog predmeta istraživanja postavljaju se sljedeće hipoteze:

H1: Postoji značajna veza između financijskog izvještavanja i veličine banaka u Hrvatskoj

H2: Postoji značajna veza između financijskog izvještavanja i veličine banaka u BiH

Veličina banke je potencijalno važna varijabla u odnosu na opseg objavljivanja. Prethodna istraživanja pronalaze blizak odnos između ove dvije varijable. Veliki poduzetnici trebaju prikupiti kapital na tržištu češće i pod većim su pritiskom dioničara i tržišnih analitičara za većim objavljivanjem informacija (Spiegel i Yamori, 2004). Velike banke trebaju objaviti više podataka kako bi smanjile ukupni trošak kapitala. Isto tako pretpostavlja se da veće kompanije imaju veće agentske troškove te da bi intenzivnije financijsko izvještavanje moglo smanjiti te troškove (Marston i Polei, 2004).

Istražit će se i utjecaj profitabilnosti na razinu financijskog izvještavanja banaka. Prethodna istraživanja su također otkrila pozitivnu vezu između profitabilnosti i opsega objavljivanja. Pretpostavka je da veća zarada može potaknuti na otkrivanje veće količine informacija kako bi se privukli investitori. Prema Hossain (2008) očekuje se da su profitabilnije banke sklonije otkrivaju svojih financijskih rezultata na internetu kako bi se razlikovale od konkurencije na već ionako dovoljno konkurentnom tržištu. Teorija signaliziranja polazi od pretpostavke da se

profitabilnija dionička društva nastoje izdvojiti od manje profitabilnih pojačanim financijskim izvješćivanjem (Pervan, 2006). Iz toga proizlaze sljedeće hipoteze:

H3: Postoji značajna veza između financijskog izvještavanja i profita banaka u Hrvatskoj

H4: Postoji značajna veza između financijskog izvještavanja i profita banaka u BiH

1.4. Ciljevi istraživanja

Na temelju predmeta istraživanja te postavljenih hipoteza izveden je i cilj istraživanja diplomskog rada, a to je prihvatiti ili odbaciti hipoteze o utjecaju varijabli veličine i profitabilnosti banaka na opseg financijskog izvještavanja. Također, cilj rada je i usporediti dobivene rezultate s prethodnim istraživanjima ove problematike.

1.5. Metode istraživanja

Diplomski rad će se sastojati od teorijskog i empirijskog dijela. Prikupljat će se kvalitativni i kvantitativni podaci. U radu će se koristiti metode deskripcije, metode analize, sinteze, metode indukcije i dedukcije te komparacije. U empirijskom dijelu podaci će se statistički analizirati, te ispitati utjecaj nezavisnih varijabli na zavisnu. Rezultati istraživanja će biti prikazani odgovarajućim tablicama i grafikonima.

1.6. Doprinos istraživanju

Osnovni cilj financijskih izvještaja je pružanje informacija koje su korisne u procesu odlučivanja. Zato je bitno da su te informacije prikazane realno i objektivno.

Svi subjekti, od stanovništva, poduzeća, vlade koriste bankarske usluge. Zato banke moraju jasno, realno, otvoreno i pravodobno pružiti tržištu sve bitne informacije o svome poslovanju.

Postoji dosta istraživanja u svijetu na temu transparentnosti bankarskog poslovanja i istraživači su koristili razne varijable za mjerenje utjecaja na objavljivanje financijskih i drugih informacija banaka. S druge strane, u Hrvatskoj postoji vrlo malo istraživanja koja su se bavila proučavanjem transparentnosti bankarskog poslovanja. Ovaj rad će se bazirati na dvije varijable koje su se u prethodnim istraživanjima pokazale značajnima na opseg

izvještavanja banaka, a to su veličina banke i njen profit. Istraživanje će se temeljiti na novijim podacima te će dati realnu sliku transparentnosti bankarskog poslovanja u Hrvatskoj te istodobno komparaciju s bankama u Bosni i Hercegovini. Na kraju, rad može poslužiti i kao podloga za neka buduća istraživanja , odnosno nastavak i mjerenje utjecaja drugih varijabli na opseg financijskog izvještavanja banaka.

1.7. Struktura rada

Rad se sastoji od 6 cjelina, podijeljenih na teorijski i istraživački dio. U uvodnom dijelu rada opisat će se problem i predmet istraživanja, postaviti istraživačke hipoteze i objasniti ciljevi istraživanja i doprinos istraživanju. U drugom dijelu rada će se teorijski objasniti važnost financijskog izvještavanja i pojam transparentnosti.

U trećem dijelu će se opisati zakonodavni okvir kao podloga za financijsko izvještavanje u Hrvatskoj te regulativni okvir BiH.

U četvrtom dijelu će se prikazati dosadašnji rezultati istraživanja na temu transparentnosti bankarskog poslovanja u svijetu i zaključci do kojih su došli drugi istraživači. Također će se prikazati i empirijske studije za područje Hrvatske te Bosne i Hercegovine.

Peti dio rada je istraživački dio u kojem će se objasniti formiranje zavisne i nezavisnih varijabli, koje će se zatim statistički analizirati te će se na temelju toga doći do određenih zaključaka.

Na kraju rada će biti popis korištene literature, tablica i grafikona.

2. FINANCIJSKO IZVJEŠTAVANJE I TRANSPARENTNOST

2.1. Pojam i važnost financijskog izvještavanja i transparentnosti

Transparentno poslovanje vlasti i javnih poduzeća (poduzeća koja su od strateške važnosti za državu i koja imaju posebnu važnost za ostvarenje određenih interesa društvene zajednice) jedan je od osnovnih postulata demokratskog društva, a temelji se na pretpostavci da informacije od javnog interesa moraju biti dostupne. Transparentnost povećava odgovornost u obavljanju javnih funkcija, smanjuje prostor za korupciju i zloupotrebu položaja, omogućuje kontrolu i doprinosi donošenju kvalitetnijih odluka.

Pojam transparentnosti javnih institucija ima dugu povijest i može se povezati sa uvođenjem prvog zakona o slobodi pristupa informacijama u Švedskoj 1766. godine. No, tek u drugoj polovici 20. stoljeća dolazi do intenzivnijeg razvoja zakonodavstva o pravu na pristup informacijama, kada su slične zakone postupno uvodile i druge države. S razvojem novih informacijsko-komunikacijskih tehnologija i nastankom interneta, dolazi do promjene u ostvarivanju prava na pristup informacijama, gdje se naglasak sve više stavlja na proaktivnu transparentnost institucija, odnosno ideju da su javne institucije dužne samostalno objavljivati na webu informacije koje se nalaze u njihovom posjedu. Istovremeno sa tehnološkim promjenama dolazi i do evolucije samog koncepta prava na pristup informacijama. Pravo na pristup informacijama u svojim počecima odnosilo se uglavnom na pravo javnosti da pristup informacijama ostvari putem zahtjeva upućenog instituciji koja tu informaciju posjeduje. Danas se naglasak stavlja na obvezu javnih institucija da na vlastitu inicijativu objavljuju informacije koje su za javnost razumljive, korisne i lako dostupne.

Prema *Okviru za sastavljanje i prezentiranje financijskih izvještaja* Međunarodnih računovodstvenih standarda, cilj financijskih izvještaja je da pruže informacije o financijskom položaju, uspješnosti i promjenama financijskog položaja poduzeća, što je korisno širokom krugu korisnika u donošenju ekonomskih odluka. Da bi se to postiglo potrebno je sastaviti odgovarajuće financijske izvještaje. Bilanca je usmjerena na informacije o financijskom položaju (o sigurnosti poslovanja), izvještaj o dobiti (račun dobiti i gubitka) na informacije o uspješnosti poslovanja, a izvještaj o novčanim tokovima se razmatra u kontekstu promjena financijskog položaja (Žager, 2008). Uz ove izvještaje potrebno je koristiti se i ostalim

financijskim izvještajima uključujući i bilješke. Da bi se informacije u izvještajima mogle koristiti, moraju biti *objektivne i realne*, a to se potvrđuje mišljenjem revizora, tj. ovlaštenog nezavisnog javnog računovođe. Prema tome financijske izvještaje treba razmatrati u kontekstu kvalitete računovodstvenih informacija. Informacija je kvalitetna ako je korisna u procesu poslovnog odlučivanja.

Da bi informacija bila upotrebljiva, prema IASB koncepcijskom okviru, mora posjedovati četiri kvalitativna obilježja, a to su: *razumljivost, važnost, pouzdanost i usporedivost.* **Razumljivost** pretpostavlja da su financijski izvještaji sastavljeni na način koji je razumljiv korisnicima. Kriterij **važnosti** ističe kako računovodstvena informacija mora biti važna pri donošenju ekonomskih odluka korisnika. **Pouzdana** je ona računovodstvena informacija koja vjerno predočava događaje bez pogrešaka i pristranosti. Informacija je **usporediva** kada ju je moguće usporediti s poslovanjem različitih poslovnih subjekata, ali i usporedit poslovanje određenog subjekta kroz vrijeme radi ocjene budućih trendova.

Literatura koja se odnosi na izvještavanje razvila se u zasebnu granu ekonomskog i računovodstvenog istraživanja (Frolov, 2004). Hossain (2008) razlikuje tri glavna problema istraživanja s kojima se susreće literatura a to su:

- da li je objavljivanje informacija ekonomski učinkovito,
- utjecaj objavljenih informacija na ponašanje gospodarskih subjekata,
- okolnosti koje utječu da privatne informacije postanu javne.

U tom smislu istraživači daju različita objašnjenja. Kunkel (1982) pokazuje da u gospodarstvu, uključujući proizvodnju i razmjenu, objavljivanje informacija može biti poželjno jer vodi učinkovitijoj alokaciji resursa kroz vrijeme i poduzeća. Odluka menadžmenta hoće li objaviti informacije ili ne, temelji se na omjeru troškova i koristi puštanja informacija u javnost (Frolov, 2004). Ekonomska i računovodstvena literatura tvrdi da s obzirom na informacijsku asimetriju, objavljivanje privatnih informacija donosi rezultate u ekonomskoj učinkovitosti. Međutim, veličina dobitka i učinak na financijske cijene mogu znatno ovisiti o "informativnosti" otkrivenih informacija i načinu na koji se informacije šalju i koriste (Hossain, 2008).

Baumann i Nier (2004) smatraju da povećano objavljivanje kvantitativnih informacija ne mora nužno povećati transparentnost. Isto tako, objavljivanje informacija košta. Prema njima,

troškovi objavljivanja uključuju izravne troškove pripremanja i širenja informacija, ali i neizravne troškove koji mogu nastati kada su konkurenti banke u mogućnosti iskoristit informacije koje banka pruža na tržište.

Prescott (2008) navodi da ukoliko supervizori banaka trebaju suradnju banke za primanje informacija, onda će objavljivanje povećati troškove suradnje s bankom. To povećanje troškova ili smanjuje kvalitetu informacija koje nadzornik prima ili zahtjeva od supervizora da potroši više resursa u prikupljanju informacija.

Sowerbutts et al. (2013) smatraju da je neadekvatno javno objavljivanje od strane banaka pridonijelo financijskoj krizi i da više informacija nije dovoljno, već je bitno osigurati da informacije budu korisne investitorima.

Važan pojam koji se u literaturi veže uz financijsko izvještavanje jest ***asimetrija informacija***. Informacijska asimetrija podrazumijeva situaciju u kojoj menadžeri kao interni korisnici informacija raspolažu s više informacija o poslovanju korporacije nego eksterni korisnici informacija (Bartulović, 2013.). Prema Pervan (2005) koncept informacijske asimetrije predstavlja vrlo bitan problem u financijskom računovodstvu zato što njegovo djelovanje može imati negativne posljedice na odluke investitora i efikasno funkcioniranje tržišta kapitala.

Izvještavanje o visokokvalitetnim, cjelovitim i transparentnim financijskim i nefinancijskim informacijama može smanjiti asimetriju informacija i agencijske troškove internih i eksternih korisnika (Healy i Palepu, 2001). Isto tako, prema Jaffar et al. (2007) visoka kvaliteta financijskog izvještavanja može minimizirat transakcijske i kapitalne troškove ulagača, smanjujući neizvjesnosti vezane za rizik i povrat ulaganja.

Transparentnost je izazov za sudionike tržišta i to ne samo u pružanju informacija, nego i stavljanju tih informacija u kontekst koji ga čini značajnim (Greenspan, 2003).

2.2. Korisnici financijskih izvještaja

Belak (2006) navodi korisnike financijskih izvještaja koji koriste izvještaje kako bi zadovoljili svoje različite potrebe za informacijama. To uključuje slijedeće:

- *Ulagači (investitori).* Ulagači rizičnog kapitala i njihovi savjetnici zabrinuti su zbog rizika koji mu je svojstven te prihodima od tih ulaganja. Oni trebaju informaciju da im pomogne ustanoviti bi li trebali kupiti, držati ili prodati. Dioničari su također zainteresirani za informaciju koja im omogućuje procijeniti sposobnost poduzeća da ispati dividende.
- *Zaposlenici.* Zaposlenici i njihove predstavničke grupe zainteresirani su za informaciju koja im omogućuje procjenu sposobnosti poduzeća da osigura nagrađivanje, mirovinska prava i mogućnost zapošljavanja.
- *Zajmodavci.* Zajmodavci su zainteresirani za informaciju koja im omogućuje da odrede hoće li njihovi zajmovi i kamate koje idu uz njih, biti pravodobno plaćeni.
- *Dobavljači i ostali vjerovnici.* Dobavljači i ostali vjerovnici zainteresirani su za informacije koje im omogućavaju odrediti hoće li iznosi koji im se duguju biti plaćeni kada dospiju. Vjerovnici su zainteresirani za poslovanje poduzeća na kraće razdoblje nego zajmodavci, osim ako su ovisni o nastavku poslovanja poduzeća kao svojeg glavnog kupca.
- *Kupci.* Kupci su zainteresirani za informacije o nastavku poslovanja poduzeća, posebice kad imaju dugoročne poslovne odnose ili su ovisni o tom poduzeću.
- *Vlade i njihove agencije.* Vlade i njihove agencije zainteresirani su za alokaciju resursa i stoga za aktivnost poduzeća. Oni također zahtijevaju informaciju u svrhu reguliranja aktivnosti poduzeća, određivanja poreznih politika te kao osnovicu za statistiku nacionalnog dohotka i sličnih statistika.
- *Javnost.* Poduzeća utječu na javnost na različite načine. Poduzeća, primjerice, mogu znatno pridonijeti lokalnoj privredi na mnogo načina, uključujući zapošljavanje većeg broja ljudi te brigu nad lokalnim opskrbljivačima. Financijski izvještaji mogu pomoći javnosti pružajući joj informacije o trendovima i prosperitetu poduzeća te o rasponu njegovih aktivnosti.

2.3. Modeli financijskog izvještavanja

2.3.1. Obvezno izvještavanje

Obvezno izvještavanje se odnosi na onaj dio korporativnog izvještavanja koji je "*predmet regulacije te obično postoji nezavisna institucija koja razvija računovodstvene standarde* (IASB, FASB...) i *regulatorna institucija* (SEC, HANFA...) *koja uređuje sam postupak i sadržaj korporativnog izvještavanja"* (Pervan et al., 2008.).

Obvezni financijski izvještaji uključuju zakonom propisane financijske izvještaje, bilješke, financijske izvještaje za prethodno razdoblje te analizu menadžmenta. Posljednjih godina je stupanj obveznog financijskog izvještavanja na globalnoj razini doveden na zavidan nivo, a budući da se radi o reguliranom izvještavanju predviđene su i kazne za nepoštivanje i kršenje propisa i namjerno zavaravanje korisnika informacija (Bartulović, 2013.).

2.3.2. Dobrovoljno izvještavanje

Uz obvezno izvještavanje kompanije se u zadnje vrijeme odlučuju i na dobrovoljno izvještavanje kako bi podigle razinu transparentnosti. Dobrovoljno izvještavanje predstavlja dodatni način informiranja investitora i ostalih interesnih skupina te obuhvaća sve objave financijskih i nefinancijskih informacija koje nisu obuhvaćane obveznim izvještavanjem (Bartulović, 2013.). U okviru dobrovoljnog izvještavanja, kompanije najčešće objavljuju razne informacije i analize u okviru godišnjeg izvješća i koriste internet izvještavanje. To uključuje:

- definiranje poslovnih ciljeva i strategija,
- analiza ključnih proizvoda i tržišta na kojima kompanija posluje,
- analize rizika,
- financijske pokazatelje,
- podatke o kretanju cijena dionica,
- informacije o zaposlenicima, itd.

Dobrovoljno izvještavanje iziskuje i dodatne troškove, kao što su troškovi dodatnog angažmana resursa, međutim mnoge kompanije se odlučuju za ovaj oblik izvještavanja jer smatraju da će koristi koje ono pruža biti veće od mogućih troškova. Istraživanja su pokazala kako se tvrtke odlučuju na dobrovoljno izvještavanje kako bi se istaknule među manje uspješnijim konkurentima.

3. REGULATIVA BANKOVNOG IZVJEŠTAVANJA

3.1. Regulativa bankovnog izvještavanja u Hrvatskoj

3.1.1. Zakon o računovodstvu

Prema Zakonu o računovodstvu (NN, 78/2015.), banke se svrstavaju u kategoriju velikih poduzetnika. Poduzetnici iz članka 5. stavka 5. ovog Zakona u koje spadaju banke, dužni su sastavljati i prezentirati godišnje financijske izvještaje primjenom Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja.

Prema čl.19. ovog Zakona, godišnje financijske izvještaje čine:

- izvještaj o financijskom položaju (bilanca),
- račun dobiti i gubitka,
- izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti,
- izvještaj o novčanim tokovima,
- izvještaj o promjenama kapitala,
- bilješke uz financijske izvještaje.

Godišnji financijski izvještaji moraju pružiti istinit i fer prikaz financijskog položaja i uspješnosti poslovanja poduzetnika. Članovi uprave poduzetnika i njegovog nadzornog odbora, u okviru svojih zakonom određenih nadležnosti, odgovorni su za godišnje financijske izvještaje.

Prema čl. 20. ovog Zakona banke podliježu i obvezi revizije godišnjih financijskih izvještaja.

Poduzetnik je dužan prema čl. 21. ovog Zakona zajedno s godišnjim financijskim izvještajima izraditi izvješće poslovodstva za koje je potrebno provesti reviziju usklađenosti s financijskim izvješćima sastavljenima za isto izvještajno razdoblje i zakonskim odredbama, ako je propisana obvezna revizija financijskih izvještaja.

Godišnje izvješće mora sadržavati:

- financijske izvještaje za izvještajno razdoblje, uključujući revizorsko izvješće ako je propisana obveza revizije,
- izjavu o primjeni kodeksa korporativnog upravljanja, ako su je dužni sastavljati prema odredbama ovog Zakona,
- izvještaj o plaćanjima javnom sektoru, ako su ga dužni sastavljati prema odredbama ovog Zakona
- izvješće poslovodstva.

Izvješće poslovodstva odnosi se na prikaz:

- vjerojatan budući razvoj poduzetnikova poslovanja,
- aktivnosti istraživanja i razvoja,
- podatke o otkupu vlastitih dionica,
- podaci o postojećim podružnicama poduzetnika,
- koje financijske instrumente koristi ako je to značajno za procjenu imovine, obveza, financijskog položaja i uspješnosti poslovanja(ciljeve i politike poduzetnika u vezi s upravljanjem financijskim rizicima zajedno s politikom zaštite svake značajnije vrste, izloženost poduzetnika cjenovnom riziku, kreditnom riziku, riziku likvidnosti i riziku novčanog toka).

Poduzetnici koji su obveznici sastavljanja godišnjeg izvješća sukladno čl. 21. ovog Zakona dužni su dostaviti Financijskoj agenciji radi javne objave potpuna i točna:

- godišnja izvješća s pripadajućim revizorskim izvješćem ako njihovi financijski izvještaji podliježu reviziji,
- konsolidirana godišnja izvješća s pripadajućim revizorskim izvješćem ako njihovi financijski izvještaji podliježu reviziji i ako su obveznici konsolidacije.

Zakon propisuje i rokove za dostavu podataka za javnu objavu i to:

- nekonsolidirane izvještaje i revizorsko izvješće u roku od četiri mjeseca od zadnjeg dana poslovne godine,
- konsolidirana godišnja izvješća zajedno s revizorskim izvješćem u roku od devet mjeseci od zadnjeg dana poslovne godine,
- u slučaju statusne promjene, pokretanja postupka likvidacije ili otvaranja stečaja, izvještaje treba dostaviti u roku od devedeset dana od dana nastanka promjene.

3.1.2. Zakon o reviziji

Prema čl. 6. Zakona o reviziji (NN, 146/2005.), jednom godišnje reviziji podliježu financijski izvještaji banaka.

Revizorsko izvješće o obavljenoj reviziji financijskih izvještaja sastavlja se u skladu s Međunarodnim revizijskim standardima. Revizorsko izvješće treba sadržavati jasno izraženo mišljenje o financijskim izvještajima promatranima kao cjelina.

Banke i druge financijske institucije su obvezne prema čl. 27. ovog Zakona osnovati revizorski odbor.

Revizorski odbor:

- prati postupak financijskog izvješćivanja,
- prati učinkovitost sustava unutarnje kontrole, unutarnje revizije, te sustav upravljanja rizicima,
- nadgleda provođenje revizije godišnjih financijskih i konsolidiranih izvještaja,
- prati neovisnost samostalnih revizora ili revizorskog društva koje obavlja reviziju,
- daje preporuke skupštini o odabiru samostalnog revizora ili revizorskog društva,
- raspravlja o planovima i godišnjem izvješću unutarnje revizije te o značajnim pitanjima koja se odnose na ovo područje.

Samostalni revizor ili revizorsko društvo mora revizorski odbor izvještavati o ključnim pitanjima koja proizlaze iz revizije, a posebno o značajnim slabostima unutarnje kontrole u vezi s procesom financijskog izvještavanja.

3.1.3. Zakon o kreditnim institucijama

Kreditna institucija sa sjedištem u Republici Hrvatskoj može se, pod uvjetima utvrđenima ovim Zakonom, osnovati kao banka, štedna banka ili stambena štedionica.

Hrvatska narodna banka je u smislu ovoga Zakona i Uredbe (EU) br. 575/2013 nadležno tijelo za kreditne institucije te je ovlaštena donositi podzakonske propise radi provedbe Uredbe (EU) br. 575/2013.

Prema čl. 35. ovog Zakona kreditna institucija mora imati upravu i nadzorni odbor.

Uprava kreditne institucije mora imati najmanje dva člana koja vode poslove i zastupaju kreditnu instituciju. Jedan od članova uprave mora biti imenovan za predsjednika uprave. U svrhu uspostavljanja i provedbe djelotvornog i pouzdanog sustava upravljanja uprava kreditne institucije dužna je:

- donijeti poslovnu politiku kreditne institucije,
- odobriti i redovito preispitivati strateške ciljeve te strategije i politike upravljanja rizicima,
- osigurati integritet računovodstvenog sustava i sustava financijskog izvještavanja i financijske i operativne kontrole,
- redovito preispitati ispravnost postupaka objave i priopćavanja informacija,
- osigurati djelotvoran nadzor višeg rukovodstva,
- uspostaviti točno utvrđene, jasne i dosljedne unutarnje odnose u vezi s odgovornošću, koji će osiguravati jasno razgraničavanje ovlasti i odgovornosti te sprječavati nastanak sukoba interesa.

Uprava kreditne institucije dužna je periodično, a najmanje jedanput godišnje, preispitati učinkovitost sustava upravljanja kreditnom institucijom, uključujući primjerenost postupaka i djelotvornost kontrolnih funkcija, svoje zaključke dokumentirati i o njima obavijestiti nadzorni odbor te poduzeti odgovarajuće mjere za ispravljanje utvrđenih nedostataka.

Nadzorni odbor kreditne institucije mora imati najmanje jednog neovisnog člana. Radnici kreditne institucije ne mogu biti članovi nadzornog odbora te kreditne institucije.

Dužnost nadzornog odbora je:

- nadzirati primjerenost postupaka i djelotvornost unutarnje revizije,
- nadzirati provedbu i učinkovitost sustava upravljanja kreditnom institucijom,
- nadzirati provedbu poslovne politike kreditne institucije, strateških ciljeva i strategije i politike preuzimanja rizika i upravljanja njima,
- nadzirati postupak objave i priopćavanja informacija.

Prema čl. 50. ovog Zakona, nadzorni odbor kreditne institucije koja je značajna s obzirom na veličinu, unutarnju organizaciju i vrstu, opseg i složenost poslova koje obavlja dužan je osnovati odbor za primitke, odbor za imenovanja i odbor za rizike.

Kreditna institucija dužna je, razmjerno vrsti, opsegu i složenosti poslova koje obavlja i rizicima svojstvenih modelu poslovanja, uspostaviti i provoditi djelotvoran i pouzdan sustav upravljanja koji obuhvaća:

- jasan organizacijski ustroj s dobro definiranim, preglednim i dosljednim linijama ovlasti i odgovornosti unutar kreditne institucije, uspostavljen na način da se izbjegne sukob interesa,
- djelotvorno upravljanje svim rizicima kojima je izložena ili bi mogla biti izložena u svojem poslovanju,
- primjerene sustave unutarnjih kontrola,
- politike primitaka koje su u skladu s odgovoarajućim i djelotvornim upravljanjem rizicima.

Upravljanje rizicima je, u smislu ovoga Zakona, skup postupaka i metoda za utvrđivanje, mjerenje, odnosno procjenjivanje, ovladavanje i praćenje rizika, uključujući i izvješćivanje o rizicima kojima je kreditna institucija izložena ili bi mogla biti izložena u svojem poslovanju.

Prema čl. 104. ovog Zakona, kreditna institucija dužna je uspostaviti i provoditi djelotvoran sustav unutarnjih kontrola. Sustav unutarnjih kontrola jest skup procesa i postupaka uspostavljenih za adekvatnu kontrolu rizika, praćenje učinkovitosti i djelotvornosti poslovanja kreditne institucije, pouzdanosti njezinih financijskih i ostalih informacija te usklađenosti s propisima, internim aktima, standardima i kodeksima radi osiguranja stabilnosti poslovanja kreditne institucije.

Prema čl. 159. ovog Zakona, kreditna institucija dužna je voditi poslovne knjige, ostalu poslovnu dokumentaciju i evidencije, vrednovati imovinu i obveze te sastavljati i objavljivati godišnje financijske izvještaje i godišnje izvješće u skladu s važećim propisima i standardima struke.

Hrvatska narodna banka može donijeti podzakonski propis kojim pobliže uređuje.

- oblik i sadržaj godišnjih financijskih izvještaja i konsolidiranih godišnjih financijskih izvještaja koje je kreditna institucija dužna dostavljati Financijskoj agenciji radi uvrštavanja u Registar godišnjih financijskih izvještaja,
- oblik i sadržaj financijskih i drugih izvještaja kreditne institucije za potrebe Hrvatske narodne banke, te način i rokove dostavljanja,
- oblik i sadržaj godišnjeg izvješća i konsolidiranog godišnjeg izvješća te rokove njihova javnog objavljivanja.

Kreditna institucija dužna je Hrvatskoj narodnoj banci u roku od 15 dana od dana primitka revizorskog izvješća, a najkasnije u roku od četiri mjeseca od isteka poslovne godine na koju se odnose godišnji financijski izvještaji dostaviti sljedeća izvješća:

- revizorsko izvješće o obavljenoj reviziji godišnjih financijskih izvještaja uključujući i te financijske izvještaje,
- godišnje izvješće i konsolidirano izvješće u skladu s propisima kojima se uređuje sadržaj tih izvješća.

Prema čl. 165. kreditna institucija dužna je objaviti informacije iz dijela osmog Uredbe (EU) br. 575/2013 na svojim mrežnim stranicama.

Kreditna institucija dužna je javno objaviti na koji se način uskladila s odredbama o organizacijskom ustroju, sastavu, dužnostima i odgovornostima uprave i nadzornog odbora, obvezi nadzornog odbora da osnuje odbore za primitke, odbor za imenovanja i odbor za rizike, politike primitaka, te je te informacije dužna redovito ažurirati na svojim mrežnim stranicama.

3.2. Regulativni okvir bankovnog izvještavanja u Bosni i Hercegovini

3.2.1. Zakon o računovodstvu i reviziji u Federaciji Bosne i Hercegovine

Prema čl. 4. ovog Zakona, banke u Bosni i Hercegovini se svrstavaju u velike pravne osobe.

Pravne osobe, u skladu s donesenim općim internim aktom, uređuju organizaciju računovodstva na način koji omogućava sveobuhvatno evidentiranje, kao i sprječavanje i otkrivanje pogrešno evidentiranih poslovnih promjena, uređuju interne računovodstvene postupke, utvrđuju računovodstvene politike, određuju osobe koje su odgovorne za zakonitost i ispravnost nastanka poslovne promjene, utvrđuju postupke pripreme, sastavljanja i prezentacije financijskih izvještaja, propisuju postupke prikupljanja, obrade i prezentacije podataka u svezi sa pripremom i sastavljanjem godišnjih izvještaja o poslovanju. Sistem računovodstva se zasniva na računovodstvenim principima: točnosti, istinitosti, pouzdanosti, sveobuhvatnosti, pravovremenosti i pojedinačnom iskazivanju poslovnih događaja te na Međunarodnim računovodstvenim standardima. Računovodstveni standardi financijskog izvještavanja su principi i pravila sastavljanja i prezentiranja financijskih izvještaja koja se primjenjuju i na banke a obuhvaćaju MRS i Međunarodne standarde financijskog izvještavanja.

Pravne osobe financijske izvještaje sastavljaju i prezentiraju za poslovnu godinu, period od 1. siječnja do 31. prosinca tekuće godine sa usporedivim podacima za prethodnu godinu.

Godišnje financijske izvještaje čine:

- Bilanca stanja-Izvještaj o financijskom položaju na kraju perioda,
- Bilanca uspjeha-Izvještaj o ukupnom rezultatu za period,

- Izvještaj o tokovima gotovine,
- Izvještaj o promjenama na kapitalu,
- Bilješke uz financijske izvještaje.

Prema čl. 40. ovog Zakona, pravne osobe su dužne pripremiti godišnje izvještaje o poslovanju koji daju objektivan prikaz poslovanja i položaj, uključujući i opis glavnih rizika i neizvjesnosti sa kojima se suočava, te mjerama poduzetih za zaštitu od rizika.

Godišnji izvještaj o poslovanju sadrži:

- sve značajne događaje nastale u periodu od završetka poslovne godine do datuma predaje financijskog izvještaja,
- procjenu očekivanog budućeg razvoja,
- najvažnije aktivnosti u svezi s istraživanjem i razvojem,
- informacije o otkupu vlastith udjela,
- korištene financijske instrumente ako je to značajno za procjenu financijskog položaja i uspješnost poslovanja,
- ciljeve i politike u vezi s upravljanjem financijskim rizicima, zajedno s politikama zaštite od rizika, te izloženost pravne osobe cjenovnom, kreditnom, tržišnom, valutnom riziku, riziku likvidnosti.

Zakonom se propisuju i rokovi financijskih izvještaja i to:

- godišnji financijski izvještaji i godišnji izvještaji o poslovanju se predaju najkasnije do posljednjeg dana veljače tekuće godine za prethodnu godinu,
- konsolidirani financijski izvještaji najkasnije do kraja travnja tekuće godine za prethodnu godinu,
- revizorsko izvješće sa priloženim financijskim izvještajima koji su bili predmet revidiranja najkasnije krajem tekuće godine za prethodnu godinu,
- u slučaju statusne promjene, postupka likvidacije ili otvaranja stečaja u roku od 60 dana od nastanka statusne promjene.

Banke kao velike pravne osobe, prema čl. 49. ovog Zakona podliježu obvezi revizije financijskih izvještaja. Revizija financijskih izvještaja se obavlja u skladu s ovim Zakonom i Međunarodnim standardima revizije.

3.2.2. Zakon o bankama Federacije Bosne i Hercegovine

Banka je dioničarsko društvo koja ima dozvolu za rad Agencije za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine. Agencija je usmjerena na stvaranje jakog i stabilnog bankovnog, mikrokreditnog sistema, tržišno orijentiranog i oslonjenog na međunarodne standarde poslovanja. Agencija izdaje dozvolu za osnivanje i rad banaka, te dozvole za sve promjene organizacijskog ustroja, suglasnosti za imenovanja, sve promjene te ukidanje dozvole za rad banaka.

Prema čl. 42. ovog Zakona organi banke su skupština, nadzorni odbor te uprava.

Nadzorni odbor banke vrši nadzornu funkciju u banci i ima krajnju nadležnost za donošenje odluka o poslovnoj strategiji, ciljevima, programima, planovima i politici banke. Nadzorni odbor banke ima najmanje pet članova koje bira i razrješava skupština banke, s tim da mora imati najmanje dva nezavisna člana (koji nemaju direktno ili indirektno kvalificirano učešće u vlasništvu ni u banci, ni u članu bankarske grupe kojoj banka pripada, nije član uprave društva ili bilo kojeg njegovog ovisnog društva ili s njim povezanog društva najmanje pet godina).

Nadzorni odbor nadzire poslovanje banke i rad uprave, pregledava i ispituje poslovne knjige i dokumentaciju, podnosi skupštini izvještaj o obavljenom nadzoru, nadzire postupak i efikasnost interne revizije, nadzire postupak objave i priopćavanja informacija. Nadzorni odbor imenuje odbor za reviziju, odbor za rizike, odbor za imenovanja i druge odbore.

Upravu banke čine direktor banke i izvršni direktori koji su dužni osigurati zakonitost poslovanja banke i usklađenost poslovanja s propisima, odgovorni su za provođenje politika, pravila i procedura, osobito pravila u upravljanju rizicima, procjeni internog kapitala banke, uspostavi kontrolnih funkcija te internih kontrola u svim poslovnim aktivnostima banke.

Prema čl. 79. ovog Zakona, banka je dužna uspostaviti pouzdan i efikasan sistem upravljanja rizicima i to na način da:

- definira sve rizike kojim je izložen ili bi mogla biti izložena u svom poslovanju,
- definira strategiju, politike i procedure za upravljanje rizicima,
- razvije odgovarajući sistem unutrašnje kontrole,
- efikasno, pouzdano i pravovremeno izvještava o rizicima,
- donese plan oporavka.

Banka je dužna uspostaviti i provoditi efikasan sistem interne kontrole, te uspostaviti kontrolne funkcije:

- funkciju upravljanja rizicima,
- funkciju praćenja usklađenosti,
- funkciju interne revizije.

Prema čl. 111. ovog Zakona, banka je dužna najmanje jednom godišnje javno objaviti kvantitativne i kvalitativne podatke, koji su od značenja za javnost o njenom financijskom stanju i poslovanju.

Banka je dužna sastavljati godišnje financijske izvještaje pojedinačno i na konsolidiranoj osnovi, koji istinito i objektivno odražavaju njen financijski rezultat i financijski položaj u skladu sa Zakonom, Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja i drugim aktima.

Banka je dužna svoje revidirane nekonsolidirane godišnje financijske izvještaje zajedno sa svojim godišnjim izvještajem objaviti na svojim internetskim stranicama i učiniti dostupnima najkasnije u roku od 6 mjeseci od isteka poslovne godine na koju se oni odnose.

4. PREGLED EMPIRIJSKIH STUDIJA O UTJECAJIMA NA OPSEG BANKOVNOG IZVJEŠTAVANJA

4.1. Empirijske studije o čimbenicima koji utječu na opseg izvještavanja u svijetu

Kako je već navedeno u uvodnom dijelu ovog rada, mnogi znanstvenici u svijetu su proveli razna istraživanja na temu transparentnosti bankarskog poslovanja i generalne učinkovitosti objavljivanja informacija, te su se koristili različitim varijablama za mjerenje.

Hossain (2008) analizirao je bankarski sektor Indije. U uzorak je bilo uključeno ukupno 38 banaka, od čega je 18 pripadalo javnom sektoru a 20 privatnom. Autor je istražio povezanost razine objavljivanja informacija sa starošću banke, veličinom, profitabilnošću, kompleksnošću poslovanja, imovinom, sastavom odbora i tržišnom disciplinom. Rezultati istraživanja su pokazali da razina objavljivanja nije pod utjecajem starosti banke niti koliko godina banka posluje. Varijabla veličina imovine je bila pozitivna, što znači da je statistički povezana s razinom informacija objavljenih u uzorku banaka. Koeficijent profitabilnosti je bio pozitivan i značajan, što je u skladu sa autorovim stajalištem da profitabilnije banke objavljuju više informacija u odnosu na manje profitabilne. Kompleksnost poslovanja nije bila značajna, čime zaključuje da banke koje imaju podružnice u zemlji i izvan nje ne objavljuju više informacija u odnosu na banke koje nemaju podružnice. Sastav odbora se pokazao statistički značajnim na razinu objavljivanja, kao i tržišna disciplina.

Arif i Tuhin (2013) su također koristili varijable starosti, profitabilnosti i veličine kako bi objasnili razinu dobrovoljnog objavljivanja ne financijskih informacija listanih banaka u Bangladešu. Istraživanjem i analizom 20 slučajno odabranih banaka u uzorak, došli su do zaključka kako su starost banke i profitabilnost značajne, dok se varijabla veličine pokazale neznačajnom u objašnjenu razine dobrovoljnog izvještavanja.

Joshi i Al-Bastaki (2000) su proveli analizu faktora koji imaju utjecaj na financijsko izvještavanje banaka u Bahrainu putem interneta. Istraživanje je provedeno 1998. godine na uzorku od 35 banaka. Autori su postavili tri hipoteze. Prvom su pretpostavili da ne postoji

značajna veza između veličine kompanije i obima financijskog objavljivanja na internetu od strane banaka, drugom da ne postoji značajna veza između tipa banke i obima financijskog izvještavanja, a trećom da ne postoji značajna veza između profitabilnosti i obima izvještavanja. Istraživanje je pokazalo da je ukupna imovina značajna varijabla u objavljivanju financijskih informacija putem interneta te je time prva hipoteza autora odbačena. Također je zaključeno da su tip industrije i profitabilnost značajne varijable za banke u prezentiranju financijskih informacija na internetu. Studija je i pokazala da je 65% uzorka banaka imalo svoje internet stranice, a 82% ih je detaljno prezentiralo svoje informacije. S obzirom da je istraživanje objavljeno 2000. godine, stanje do danas je zasigurno znatno promijenjeno.

Almilia i Budisusetyo (2008) su proveli istraživanje za Indoneziju kojem je cilj bio izmjeriti kvalitetu financijskog izvještavanja na internetu između banaka i LQ 45 kompanija (LQ predstavlja indeks tržišta dionica koje kotiraju na Jakarta burzi i sastoji se od 45 tvrtki), te utvrditi koja grupa ima veći rezultat izvještavanja na internetu. Istraživači su izabrali banke jer je bankarski sektor potpuno reguliran u Indoneziji, a LQ 45 firme zato jer se njihovim dionicama najviše trguje na burzi. Indeks za računanje su podijelili na četiri dijela, od kojih je svaki nosio određenu težinu, gdje su najveću prednost dali sadržaju-40%, dok su pravovremenost, tehnologija i korisnička podrška iznosili svaki po 20%. Od 23 banke koje su kotirale na burzi, 19 ih je imalo internet stranice, tako da je uzorak banaka bio 19, dok je LQ 45 firmi uključenih u uzorak bilo 35. Rezultati istraživanja su pokazali da sve kompanije uključene u uzorak imaju financijske izvještaje na svojim internet stranicama, od čega je 68% banaka pružilo kompletan set periodičnih izvještaja i 71% LQ 45 kompanija. Bankarski sektor je postigao veći rezultat u tehnologiji i korisničkoj podršci, s tim da većina banaka i firmi ne koristi potpunu prednost kompjuterske tehnologije. Tek jedna banaka je imala mogućnost preuzimanja financijskih informacija.

Novije istraživanje financijskog izvještavanja za banke i ne bankovne institucije u Indoneziji proveli su **Pertiwi i Hermana** 2012. godine koji su preuzeli indeks mjerenja od Almilia i Budisusetyo. U istraživanje su bile uključene 34 financijske institucije od čega je 25 banaka. Istraživanje je pokazalo da kompletan uzorak ima internet stranice i da prezentira informacije putem internet stranica. Sve institucije prezentiraju financijske informacije i to najviše u PDF formatu. Informacije vezane uz kvartalne izvještaje, izvještaje za javnost i budući razvoj objavljuje 88% uzorka. Autori su zaključili da nema neke značajne razlike između indeksa za

tehnologiju i korisničku podršku između banaka i ne bankovnih institucija, dok su indeksi za pravovremenost, sadržaj i financijsko izvještavanje na internetu pokazali razliku između banaka i drugih financijskih institucija u Indoneziji.

Istraživanje o komponentama koje utječu na dobrovoljno objavljivanje proveli su **Dhouibi i Mamoghli (2013)** na primjeru banaka u Tunisu. Autori su istraživanje proveli na uzorku od 10 banaka kroz period od 2000.-2011.godine. Njihovi rezultati istraživanja su pokazali da su veličina odbora, državno vlasništvo i vlasništvo većinskih dioničara povezani sa smanjenim objavljivanjem. S druge strane, porast stranog vlasništva i performanse banke te veličina banke povećavaju korporativno izvještavanje.

Komponente koje utječu na dobrovoljno izvještavanje banaka istražili su i **Spiegel i Yamori (2003)** za Japanske banke i to u razdoblju 1996. i 1997., jer je objavljivanje banaka u tom vremenu bilo dobrovoljno. Istraživanje su temeljili na pretpostavkama da će veće banke biti sklonije dobrovoljnom izvještavanju, ali da je malo vjerojatno da će banke dobrovoljno objaviti nepovoljne informacije. Istražili su i utjecaj financijske snage i tržišne uvjete na dobrovoljno objavljivanje. Rezultati su pokazali da banke koje imaju problema s lošim kreditima su manje sklone dobrovoljnom objavljivanju. Drugo, tržišne snage mjerene intenzitetom lokalne konkurencije nisu utjecale na banke da objave više informacija u ožujku 1996.godine, ali jesu u ožujku 1997. godine. Veličina banke se pokazala kao značajna, što znači da su veće banke bile sklonije dobrovoljnom izvještavanju.

Nešto malo drugačije varijable za istraživanje kvalitete izvještavanja Malezijskih kompanija koristili su **Jaffar et al. (2007)** oslanjajući se na dosadašnja istraživanja koja su provedena za Malezijsko tržište. S obzirom da su faktori koji utječu na kvalitetu izvještavanja u Maleziji ograničeni, autori su imali za cilj istražiti povezanost između kvalitete izvještavanja i kvalitete zarade. Također, oslanjajući se na istraživanje Hossain, Tan i Adam (1994) koje je pokazalo kako je kvaliteta izvještavanja slaba u okruženju u kojem je vlasništvo kompanija u rukama malog broja vlasnika, autori su razvili drugi cilj a to je istražiti povezanost kvalitete izvještavanja sa strukturom vlasništva. U uzorak je bilo uključeno 200 kompanija iz 6 industrija koje su kotirale na Malezijskoj burzi 2004.godine. Istraživanje je generalno

pokazalo da je razina dobrovoljnog izvještavanja još u razvojnoj fazi, gdje mnoge kompanije ne objavljuju informacije iznad onog što je regulirano zakonom. Rezultati su pokazali da firme koje posluju s gubitkom objavljuju više informacija u svojim godišnjim izvještajima, kao i da struktura vlasništva, menadžerska i državna, utječu na kvalitetu izvještavanja, čime smatraju da je državno vlasništvo utjecalo na tvrtke da budu transparentnije i odgovornije prema javnosti.

4.2. Empirijske studije o čimbenicima koji utječu na opseg bankovnog izvještavanja u Hrvatskoj

U Hrvatskoj postoji malo istraživanja koja su se bavila proučavanjem transparentnosti bankarskog poslovanja. Huangh (2006) je u ime svjetske banke izvijestio o rezultatima istraživanja indeksa objavljivanja banaka za 177 zemalja diljem svijeta gdje je Hrvatska bila na 97. mjestu. Prvo značajno istraživanje na ovu temu provele su **Kundid i Rogošić** i to u dva navrata, prvo u rujnu 2010. godine, a zatim opet u listopadu 2010.godine. Istraživanje je obuhvatilo 32 banke na području Hrvatske. Cilj je bio istražiti razinu usklađenosti s normativnim zahtjevima za objavljivanje banaka u Hrvatskoj, kao i njihovo dobrovoljno financijsko izvještavanje. Autorice su indeks kojim su mjerile transparentnost banaka podijelile na razinu obveznog i dobrovoljnog objavljivanja banaka.

Kao obvezno objavljivanje autorice su uključile elemente godišnjeg izvješća određene Zakonom o računovodstvu i to: važnije događaje nakon završetka poslovne godine, vjerojatan budući razvoj društva, aktivnosti istraživanja i razvoja, informacije o otkupu vlastitih dionica, postojanje podružnica, korišteni financijski instrumenti, ciljeve i politike koji se odnose na upravljanje financijskim rizicima, izloženost tvrtke cjenovnom riziku, kreditnom riziku, riziku likvidnosti i novčanog tijeka i kodeks korporativnog upravljanja.

U indeks dobrovoljnog objavljivanja uključile su:

- opće korporativne informacije kao što su kratka povijest banke, organizacijska struktura, adresa, opis poslovnih aktivnosti,
- informacije korporativnog upravljanja poput detalja o predsjedniku, profesionalno i poslovno iskustvo, informacije o članovima uprave i nadzornog odbora,

- podaci o financijskoj uspješnosti kao što su profitabilnost, povrat na imovinu, povrat na kapital, rast prihoda, rast dobiti i informacije o metodologiji izračuna svih ovih financijskih pokazatelja.

Autorice su postavile četiri polazne hipoteze. Prvom hipotezom su pretpostavile da manje banke objavljuju manje informacija, drugom da je bankovna profitabilnost pozitivno povezana s dobrovoljnim financijskim izvještavanjem, trećom da veličina banke utječe na razinu javne objave i četvrtom da je razina transparentnosti hrvatskih banaka određena tržišnim udjelom i adekvatnošću kapitala.

Rezultati istraživanja su pokazali da manje banke koje su poslovale s gubitkom nisu objavile godišnje ni financijske izvještaje, kao i da manje banke objavljuju manje podataka nego što je zahtjevano u godišnjim izvještajima.

Druga hipoteza se može smatrati valjanom jer je istraživanje autorica pokazalo da postoji statistički značajna razlika u objavljivanju financijskih podataka između banaka koje su poslovale s dobitkom i onih koje su poslovale s gubitkom. Istraživanje je dalje pokazalo da je razlika u javnom objavljivanju između malih, srednjih i velikih banaka statistički značajna.

Prema dobivenim rezultatima, autorice su zaključile da veće banke (mjereno tržišnim udjelom), banke s većom profitabilnošću i nižim omjerom adekvatnosti kapitala imaju veći i dobrovoljni i obvezni indeks objavljivanja i da prema tome koriste svoje web stranice za dobrovoljnu objavu kako bi se izdvojile od manje uspješnih banaka.

Drugo značajno istraživanje o utjecajima na izvještavanje banaka u Hrvatskoj proveli su **Pervan i Bartulović** u periodu od 2010.-2014. Broj banaka uključenih u uzorak u tom periodu je varirao od 32 banke u 2010. godini do 27 banaka u 2014. godini. Prvi cilj je bio utvrditi razinu izvještavanja banaka u Hrvatskoj na temelju indeksa koji se sastojao od 45 kriterija. Drugi dio istraživanja je bio usmjeren na analizu utjecaja varijabli veličine, profitabilnosti, adekvatnosti kapitala i stranog vlasništva na razinu financijskog izvještavanja banaka na internetu. Autori su došli do zaključka da prosječni rezultat financijskog izvještavanja banaka na internetu iznosi 28.19 u 2010. godini, te 32.22 u 2014. godini što implicira da se razina bankovnog izvještavanja na internetu u promatranom periodu poboljšala.

Što se tiče mjerenja utjecajnih varijabli, autori su zaključili da su veličina banke i struktura vlasništva pozitivno povezani s razinom izvještavanja na internetu, dok su se profitabilnost i adekvatnost kapitala pokazali neznačajnima.

4.3. Empirijske studije o čimbenicima koji utječu na opseg bankovnog izvještavanja u Bosni i Hercegovini

Što se tiče istraživanja o transparentnosti bankarskog sustava Bosne i Hercegovine najznačajnije dostupno je istraživanje **Zlatković (2015)** koja je u svom istraživanju ispitala nivo objavljivanja i transparentnosti informacija u financijskom sektoru Bosne i Hercegovine.

Autorica je istraživanje provela na uzorku od 26 banaka te 21 osiguravajuće društvo, putem pretraživanja i analiziranja sadržaja njihovih internet stranica. Indeks transparentnosti za ovo istraživanje autorica je formirala u četiri podindeksa i to na način da ih je podijelila na profil poduzeća, upravljačku strukturu, strukturu vlasništva te transparentnost financijskih podataka i objavljivanje informacija za korisnike. Svaki podindeks se sastojao od određenih stavki, gdje je u slučaju postojanja određene stavke dodijeljena vrijednost 1, a u slučaju ne postojanja na internet stranici dodijeljena je vrijednost 0. Kriterij za ocjenjivanje prihvatljivosti dobivenog nivoa objavljivanja i transparentnosti autorica je bazirala na scorecard upitniku Banjalučke burze prema kojem se rezultat smatra zadovoljavajući ukoliko prelazi 65% od ukupne vrijednosti.

Rezultati istraživanja su pokazali mnogo lošije vrijednosti podindeksa i ukupnog indeksa transparentnosti u osiguravajućim društvima u odnosu na banke. Samo jedna banka je imala vrijednost indeksa iznad referentne vrijednosti od 65%, dok su dvije banke imale vrijednost indeksa blizu referentnoj vrijednosti. Prosječne vrijednosti ukupnog indeksa i njegovih podindeksa su bile ispod referentne vrijednosti, dok najveći doprinos transparentnosti ima upravljačka struktura, a najmanji struktura vlasništva.

Zaključak je bio da nivo objavljivanja podataka i transparentnost u sektoru banaka i osiguravajućih društava u BiH nije zadovoljavajući, čime je potvrđena i postavljena hipoteza autorice.

5. ISTRAŽIVANJE TRANSPARENTNOSTI BANKOVNOG POSLOVANJA U HRVATSKOJ I BiH

5.1. Podaci i metodologija

Za istraživanje je korišten uzorak od 25 banaka na području Hrvatske i 24 banke na području Bosne i Hercegovine. Popis banaka nalazi se u tablici 1.

Tablica 1: Popis banaka u Hrvatskoj i BiH uzetih u uzorak

Banke u Hrvatskoj	***Banke u BiH***
Addiko Bank d.d.	Addiko bank d.d. Sarajevo
Banka Kovanica d.d.	ASA banka d.d. Sarajevo
Croatia banka d.d.	Bosna Bank International d.d.
Erste&Steiermarkishe Bank d.d.	Intesa SanPaolo Banka d.d.
Hrvatska poštanska banka d.d.	Komercijalno-investiciona banka d.d.
Imex banka d.d.	NLB Banka d.d. Sarajevo
Istarska kreditna banka Umag d.d.	Bor Banka d.d. Sarajevo
Jadranska banka d.d.	ProCredit Bank d.d. Sarajevo
J&T banka d.d.	Raiffeisen bank d.d. BiH
Karlovačka banka d.d.	Razvojna banka Federacijs BiH
KentBank d.d.	Sberbank BH d.d. Sarajevo
Kreditna banka Zagreb d.d.	Spakasse Bank d.d. BiH
OTP banka Hrvatska d.d.	UniCredit Bank d.d. Mostar
Partner banka d.d.	Union banka d.d. Sarajevo
Podravska banka d.d.	Vakufska banka d.d. Sarajevo
Primorska banka d.d.	ZiraatBank BH d.d.
Privredna banka Zagreb	Addiko bank a.d.Banja Luka
Raiffeisenbank Austria d.d.	Komercijalna banka a.d. Banja Luka
Samoborska banka d.d.	MF banka a.d. Banja Luka
Sberbank d.d.	NLB Banka a.d. Banja Luka
Slatinska banka d.d.	Nova banka a.d. Banja Luka
Societe Generale -Splitska banka d.d.	Pavlović International Bank a.d.

Štedbanka d.d.	Sberbank a.d.Banja Luka
Veneto banka d.d.	Unicredit Bank a.d. Banja Luka
Zagrebačka banka d.d.	

Izvor: Internet stranice centralnih banaka Hrvatske i BiH

Kako bi se ispitala transparentnost bankarskog poslovanja formiran je indeks transparentnosti kojeg prikazuje tablica 2.

Tablica 2: Kriterij za formiranje indeksa transparentnosti

	Indeks transparentnosti
	Informacije iz financijskih izvještaja
1.	Bilanca
2.	Račun dobiti i gubitka
3.	Izvještaj o novčanim tijekovima
4.	Izvještaj o promjenama kapitala
5.	Bilješke
6.	Godišnji izvještaj
7.	Izvješće revizora
8.	Izvještaji iz prethodnih godina
9.	Izjava uprave o odgovornosti za financijske izvještaje
10.	Pregled računovodstvenih politika
11.	Vlasnička struktura
12.	Značajni događaji nakon kraja poslovne godine
13.	Vjerojatan budući razvoj društva
	Korporativno upravljanje
14.	Izjava o primjeni kodeksa KU
15.	Postojanje podružnica društva, ovisnih društava i sl.
16.	Povijest banke i kratak opis poslovanja
17.	Članovi uprave i nadzornog odbora
18.	Aktivnosti istraživanja i razvoja
19.	Odnosi s komitentima
20.	Izvještavanje o društvenoj odgovornosti
21.	Informacije o zaposlenicima
22.	Članovi odbora za imenovanja, odbora za rizike, odbora za primitke
23.	Članovi odbora za reviziju

	Upravljanje rizicima
24.	Ciljeve i politike vezane za upravljanje financijskim rizicima
25.	Izloženost tržišnom riziku
26.	Mjerenje tržišnog rizika
27.	Upravljanje tržišnim rizikom
28.	Izloženost kreditnom riziku
29.	Upravljanje kreditnim rizikom
30.	Izloženost kamatnom riziku
31.	Upravljanje kamatnim rizikom
32.	Izloženost riziku likvidnosti
33.	Mjerenje rizika likvidnosti
34.	Upravljanje rizikom likvidnosti
35.	Izloženost operativnom riziku
36.	Izloženost valutnom riziku
	Ostale informacije za korisnike
37.	WEB stranica banke
38.	Kontakt podaci
39.	Engleska verzija web stranice
40.	Mogućnost preuzimanja izvještaja

Izvor: Prikaz autora

Iz tablice 2 vidljivo je da se za mjerenje indeksa transparentnosti koristi 40 kriterija, formiranih u četiri kategorije. Svaki kriterij ima jednaku težinu i u slučaju postojanja informacije na internet stranici određene banke dodijeljen je ponder 1, odnosno 0 u slučaju ne postojanja informacije na internet stranici. Ukupan indeks transparentnosti predstavlja zbroj svih elemenata. Kao nezavisne varijable koristit će se varijable veličine i profitabilnosti prikazane u sljedećoj tablici:

Tablica 3: Opis nezavisnih varijabli

Varijable veličine	
Prihod	Iz računa dobiti i gubitka za 2015.
Imovina	Iz bilance na kraju 2015.
Varijable profitabilnosti	
Povrat na imovinu (ROA)	Neto dobit(gubitak)/imovina (2015)
Povrat na kapital (ROE)	Neto dobit(gubitak)/kapital (2015)

Izvor: Prikaz autora

5.2. Analiza podataka

Na temelju provedenog empirijskog istraživanja internet stranica banaka u Hrvatskoj i BiH kroz travanj i svibanj 2017. godine, došlo se do izračuna indeksa transparentnosti za hrvatske banke i banke u BiH.

Tablica 4: Prikaz dobivene ocjene za indeks transparentnosti banaka u Hrvatskoj i BiH

Indeks transparentnosti	**Hrvatska**		**BiH**		
Informacije iz financijskih izvještaja	**Broj banaka**	**%**	**Broj banaka**	**%**	***Razlika u %***
Bilanca	24	96	22	91,6	4,4
Račun dobiti i gubitka	24	96	22	91,6	4,4
Izvještaj o novčanim tijekovima	24	96	22	91,6	4,4
Izvještaj o promjenama kapitala	24	96	22	91,6	4,4
Bilješke	24	96	21	87,5	8,5
Godišnji izvještaj	24	96	21	87,5	8,5
Izvješće revizora	24	96	22	91,6	4,4
Izvještaji iz prethodnih godina	24	96	23	95,8	0,2
Izjava uprave o odgovornosti za financijske izvještaje	24	96	15	62,5	33,5
Pregled računovodstvenih politika	24	96	21	87,5	8,5
Vlasnička struktura	24	96	21	87,5	8,5
Značajni događaji nakon kraja poslovne godine	15	60	10	41,6	18,4
Vjerojatan budući razvoj društva	15	60	5	20,8	39,2
Korporativno upravljanje					
Izjava o primjeni kodeksa KU	12	48	0	0	48
Postojanje podružnica društva, ovisnih društava i sl.	24	96	20	83,3	12,7
Povijest banke i kratak opis poslovanja	25	100	21	87,5	12,5
Članovi uprave i nadzornog odbora	24	96	22	91,6	4,4
Aktivnosti istraživanja i razvoja	12	48	9	37,5	10,5
Odnosi s komitentima	17	68	9	37,5	30,5
Izvještavanje o društvenoj odgovornosti	10	40	11	45,8	-5,8
Informacije o zaposlenicima	23	92	21	87,5	4,5
Članovi odbora za imenovanja, odbora za rizike, odbora za primitke	2	8	0	0	8
Članovi odbora za reviziju	5	20	19	79,1	-59,1

Upravljanje rizicima					
Ciljeve i politike vezane za upravljanje financijskim rizicima	25	100	9	37,5	62,5
Izloženost tržišnom riziku	23	92	19	79,1	12,9
Mjerenje tržišnog rizika	23	92	16	66,6	25,4
Upravljanje tržišnim rizikom	23	92	18	75	17
Izloženost kreditnom riziku	25	100	20	83,3	16,7
Upravljanje kreditnim rizikom	25	100	20	83,3	16,7
Izloženost kamatnom riziku	25	100	19	79,1	20,9
Upravljanje kamatnim rizikom	25	100	19	79,1	20,9
Izloženost riziku likvidnosti	23	92	20	83,3	8,7
Mjerenje rizika likvidnosti	23	92	20	83,3	8,7
Upravljanje rizikom likvidnosti	23	92	20	83,3	8,7
Izloženost operativnom riziku	25	100	12	50	50
Izloženost valutnom riziku	25	100	21	87,5	12,5
Ostale informacije za korisnike					
WEB stranica banke	25	100	24	100	0
Kontakt podaci	25	100	24	100	0
Engleska verzija web stranice	16	64	11	45,8	18,2
Mogućnost preuzimanja izvještaja	24	96	22	91,6	4,4

Izvor: Izračun autora

Iz tablice 4 može se vidjeti da hrvatske banke imaju veći postotak indeksa transparentnosti po elementima u odnosu na banke BiH, osim kod elemenata *izvještavanje o društvenoj odgovornosti i članovi odbora za reviziju.* Sve banke u Hrvatskoj kao i u BiH imaju internet stranice. Samo jedna banka u Hrvatskoj nije objavila svoja financijska izvješća na internet stranici, odnosno 96% banaka je objavilo svoje financijske podatke. Što se tiče BiH taj postotak je nešto manji i iznosi 91,6%. Skupina *upravljanja rizicima* također je u većem postotku zastupljena u hrvatskim bankama, što je posljedica toga što hrvatske banke na svojim internet stranicama uz godišnja izvješća objavljuju i javne objave bonitetnih zahtjeva u kojima su detaljnije objašnjeni ciljevi i politike upravljanja financijskim rizicima. Unatoč tome što zakoni obje države obvezuju banke da uspostave odbor za imenovanja, odbor za rizike, odbor za primitke, podatak o članovima tih odbora dostupan je u samo 8% banaka u Hrvatskoj, dok niti jedna banka u BiH nije objavila taj podataka na svojim internet stranicama.

Tablica 5: Osnovna statistička obilježja indeksa transparentnosti

	Hrvatska	***BiH***
Broj opservacija	25	24
Aritmetička sredina	34	28,96
Najniža vrijednost	14	4
Najviša vrijednost	38	37
Medijan	35	31,5
Standardna devijacija	4,941	9,484

Izvor: Izračun autora

Iz tablice 5 se može vidjeti da banke u BiH imaju u prosjeku nižu ocjenu indeksa transparentnosti koja iznosi 28,96, dok je za hrvatske banke prosječna ocjena 34 od ukupne maksimalne 40. Za statističko testiranje značajnosti razlika aritmetičkih sredina dvaju nezavisnih uzorka korišten je t-test.

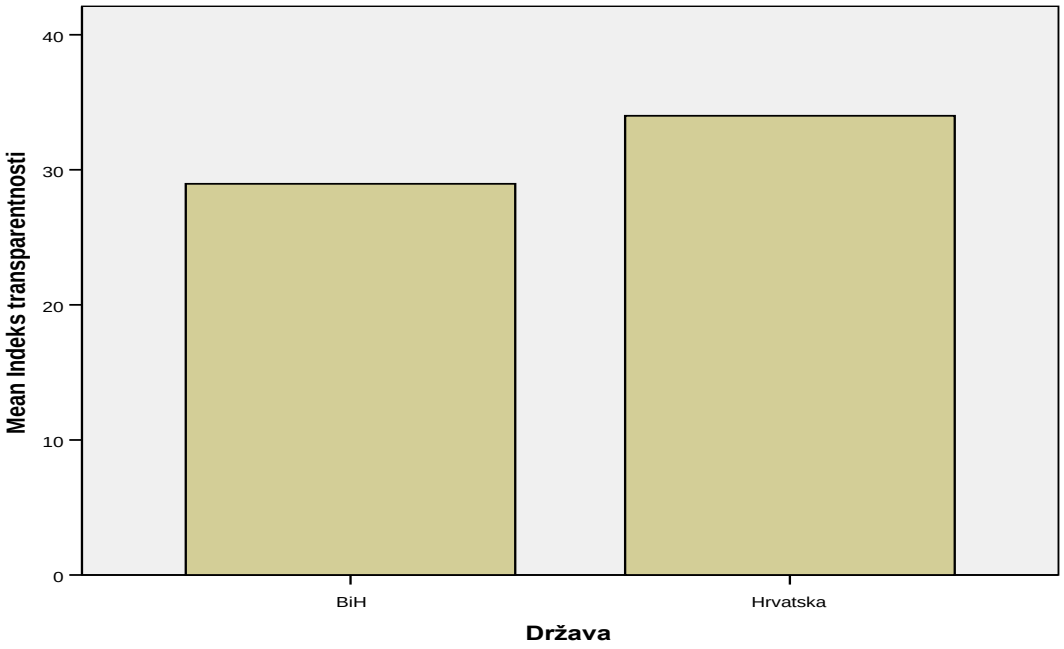
Tablica 6. T-test za provjeru razlika značajnosti aritmetičkih sredina indeksa transparentnosti

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means		
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)
Indeks transparentnosti	Equal variances assumed	5,326	0,025	-2,347	47	0,023
	Equal variances not assumed			-2,319	34,315	**0,026**

Izvor: Izračun autora

T-test za nezavisne uzorke je pokazao da postoji statistički značajna razlika u indeksu transparentnosti između hrvatskih i bosanskih banaka ($p=0,026<0,05$), odnosno indeks transparentnosti je statistički značajno manji za banke u BiH u odnosu na hrvatske banke.

Slijedeći grafikon prikazuje razliku prosječne vrijednosti indeksa transparentnosti za banke u Hrvatskoj i BiH. Iz njega se također vidi da banke u Hrvatskoj imaju u prosjeku veći indeks transparentnosti od banaka u BiH.

Grafikon 1: Prosječna vrijednost indeksa transparentnosti za banke u Hrvatskoj i BiH

Izvor: Izrada autora

Testiranje hipoteza

U radu su postavljene četiri istraživačke hipoteze koje će se testirati u statističkom paketu SPSS.

H1: Postoji značajna veza između financijskog izvještavanja i veličine banaka u Hrvatskoj

H2: Postoji značajna veza između financijskog izvještavanja i veličine banaka u BiH

H3: Postoji značajna veza između financijskog izvještavanja i profita banaka u Hrvatskoj

H4: Postoji značajna veza između financijskog izvještavanja i profita banaka u BiH

Prije samog testiranja hipoteza proveden je *Kolmogorov-Smirnov test* kako bi se utvrdilo da li parametri imaju oblik normalne distribucije te na temelju toga odabrao najprikladniji test za testiranje hipoteza.

Sljedeća tablica prikazuje rezultate dobivene pomoću Kolmogorov- Smirnovog testa za banke u Hrvatskoj:

Tablica 7: Kolmogorov-Smirnov test za normalnu distribuciju banaka u Hrvatskoj

		Indeks transparentnosti	Prihod (u 000)	Imovina (u 000)	ROA	ROE
N		25	24	24	24	24
Normal Parameters(a,b)	Mean	34,00	624691,75	16258904,13	-1,5523	-13,5550
	Std. Deviation	4,941	1046399,026	26572586,324	3,65320	28,08725
Most Extreme Differences	Absolute	,260	,308	,310	,293	,250
	Positive	,209	,308	,310	,251	,204
	Negative	-,260	-,280	-,276	-,293	-,250
Kolmogorov-Smirnov Z		1,299	1,507	1,518	1,436	1,225
Asymp. Sig. (2-tailed)		**,068**	**,021**	**,020**	**,032**	**,099**

a Test distribution is Normal.
b Calculated from data.
c Država = Hrvatska

Izvor: Izračun autora

Dobiveni rezultati pokazuju da su indeks transparentnosti i ROE normalno distribuirani ($p>0,05$), dok prihodi, imovina i ROA nisu normalno distribuirani ($p<0,05$) pa će biti prikladnije korištenje neparametrijskih testova.

Isti test proveden je i za banke u BiH:

Tablica 8: Kolmogorov-Smirnov test za normalnu distribuciju banaka u BiH

		Indeks transparentnosti	Prihod (u 000)	Imovina (u 000)	ROA	ROE
N		24	22	22	22	22
Normal Parameters(a,b)	Mean	28,96	49548,27	1037663,50	-,1427	,9255
	Std. Deviation	9,484	57519,150	1092262,691	3,03848	15,21229
Most Extreme Differences	Absolute	,252	,220	,239	,337	,294
	Positive	,198	,220	,239	,260	,196
	Negative	-,252	-,218	-,191	-,337	-,294
Kolmogorov-Smirnov Z		1,235	1,034	1,122	1,580	1,379
Asymp. Sig. (2-tailed)		**,095**	**,235**	**,161**	**,014**	**,045**

a Test distribution is Normal.
b Calculated from data.
c Država = BiH

Izvor. Izračun autora

Kolmogorov-Smirnov test je pokazao da su indeks transparenosti, prihodi i imovina normalno distribuirani ($p>0,05$), pa su prikladni parametrijski testovi, dok ROA i ROE nisu normalno distribuirani ($p<0,05$), pa su prikladni neparametrijski testovi.

Rezultati istraživanja za banke u Hrvatskoj

Prvo će se testirati veza između indeksa transparentnosti i varijabli veličine banaka. Za testiranje je odabran Spearmanov koeficijent korelacije ranga.

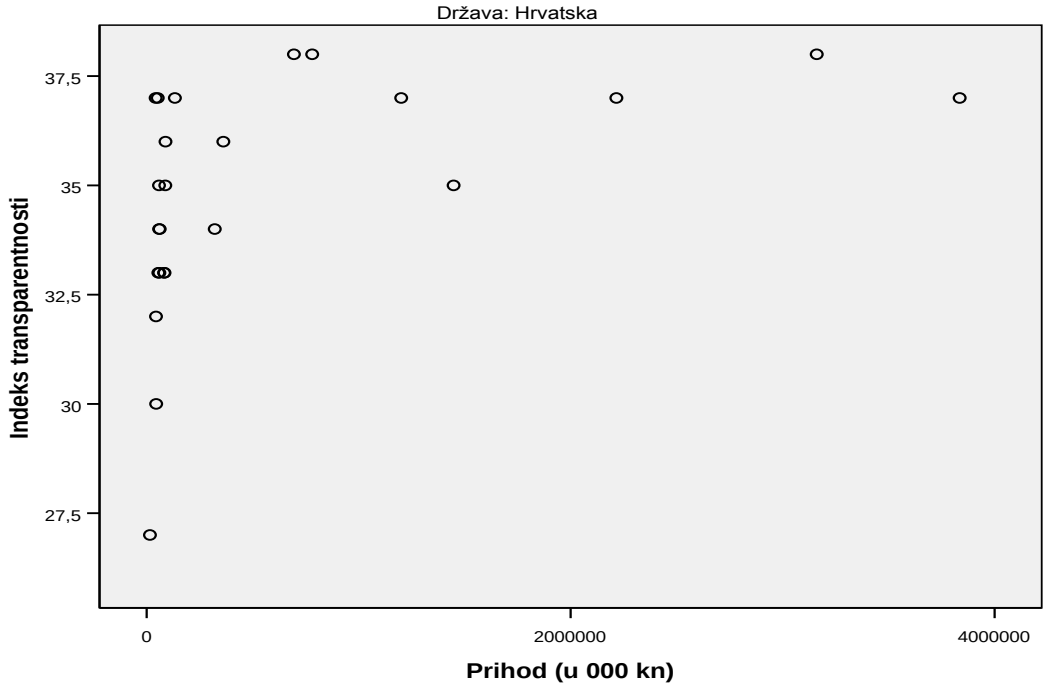
Tablica 9: Spearmanov koeficijent korelacije ranga između indeksa transparentnosti i varijabli veličine banaka u Hrvatskoj

			Prihod (u 000)	Imovina (u 000)
Spearman's rho	Indeks transparentnosti	Correlation Coefficient	**,645(**)**	**,709(**)**
		Sig. (2-tailed)	**,001**	**,000**
		N	24	24

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).
a Država = Hrvatska

Izvor: Izračun autora

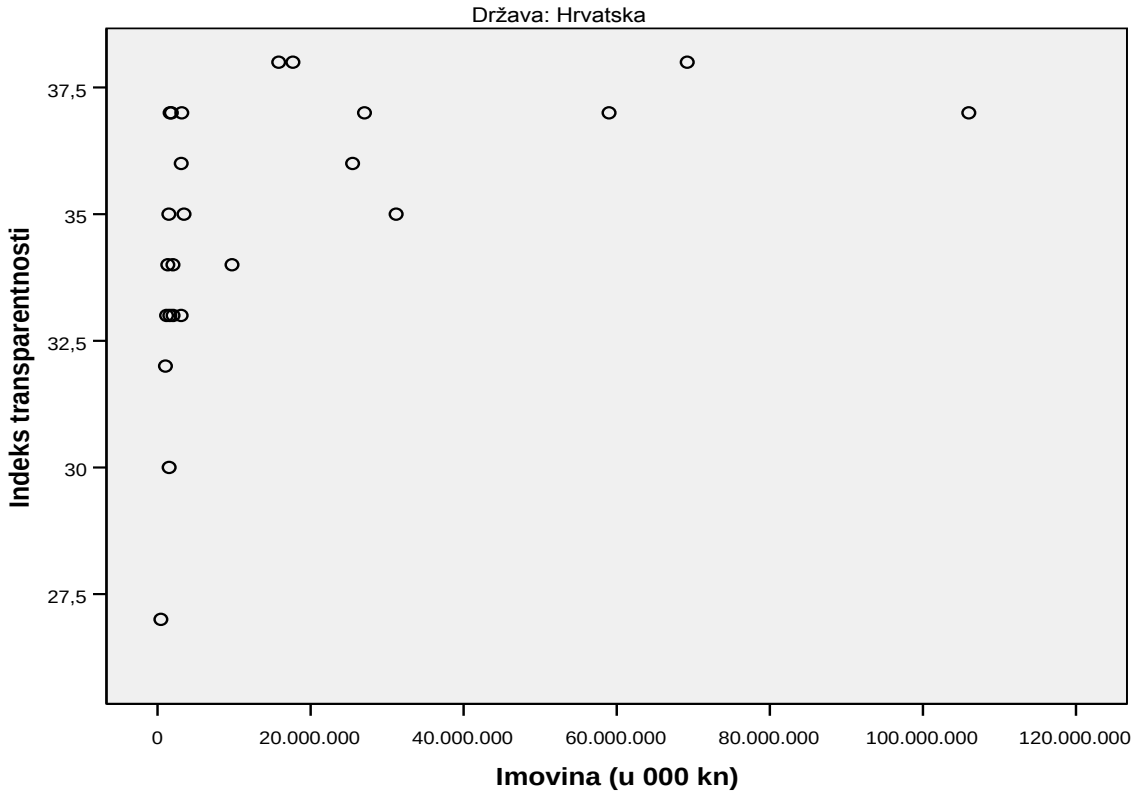
Dobiveni rezultat pokazuje da je Spearmanov koeficijent korelacije ranga statistički značajan ($p<0,05$) i iznosi 0,645 za prihode, odnosno 0,709 za imovinu, što znači da možemo tvrditi da postoji značajna pozitivna, polujaka veza između ranga financijskog izvještavanja i veličine banaka u Hrvatskoj uz signifikantnost od 5%. Ispod tablice navedeno je da se do istog zaključka može doći i uz signifikantnost od 1%. Time se potvrđuje prva hipoteza o pozitivnoj vezi između financijskog izvještavanja i veličine banaka u Hrvatskoj.

Grafikon 2: Dijagram rasipanja indeksa transparentnosti i prihoda banaka u Hrvatskoj

Izvor: Izrada autora

Grafikon pokazuje pozitivnu statističku vezu između indeksa transparentnosti i prihoda banaka u Hrvatskoj, kako raste prihod, povećava se i indeks transparentnosti. Između točaka može se zamisliti linija pravca, ali sve točke ne leže na toj liniji već postoje pozitivna ili negativna odstupanja.

Grafikon 3: Dijagram rasipanja indeksa transparentnosti i imovine banaka u Hrvatskoj

Izvor: Izrada autora

Grafikon pokazuje pozitivnu statističku vezu između indeksa transparentnosti i varijable imovine, odnosno s porastom veličine imovine povećava se i indeks transparentnosti.

U sljedećoj tablici prikazuju se rezultati testiranja povezanosti indeksa transparentnosti i profita banaka u Hrvatskoj:

Tablica 10: Spearmanov koeficijent korelacije ranga između indeksa transparentnosti i varijabli profita banaka u Hrvatskoj

			ROA	ROE
Spearman's rho	Indeks transparentnosti	Correlation Coefficient	-,048	-,019
		Sig. (2-tailed)	**,825**	**,928**
		N	24	24

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).
a Država = Hrvatska

Izvor. Izračun autora

Spearmanov koeficijent korelacije ranga nije statistički značajan (p>0,05), što znači da ne možemo tvrditi da postoji značajna veza između ranga financijskog izvještavanja i profita banaka u Hrvatskoj uz signifikantnost od 5%. Ispod tablice navedeno je da se do istog zaključka može doći i uz signifikantnost od 1%.

S obzirom da je Kolomogorov-Smirnov test pokazao da je ROE normalno distribuirana, proveden je i parametrijski test Pearsonov koeficijent linearne korelacije kako bi se potvrdila sigurnost zaključka o ne postojanju veze između financijskog izvještavanja i profita banaka u Hrvatskoj.

Tablica 11: Pearsonov koeficijent linearne korelacije između indeksa transparentnosti i profita banaka u Hrvatskoj

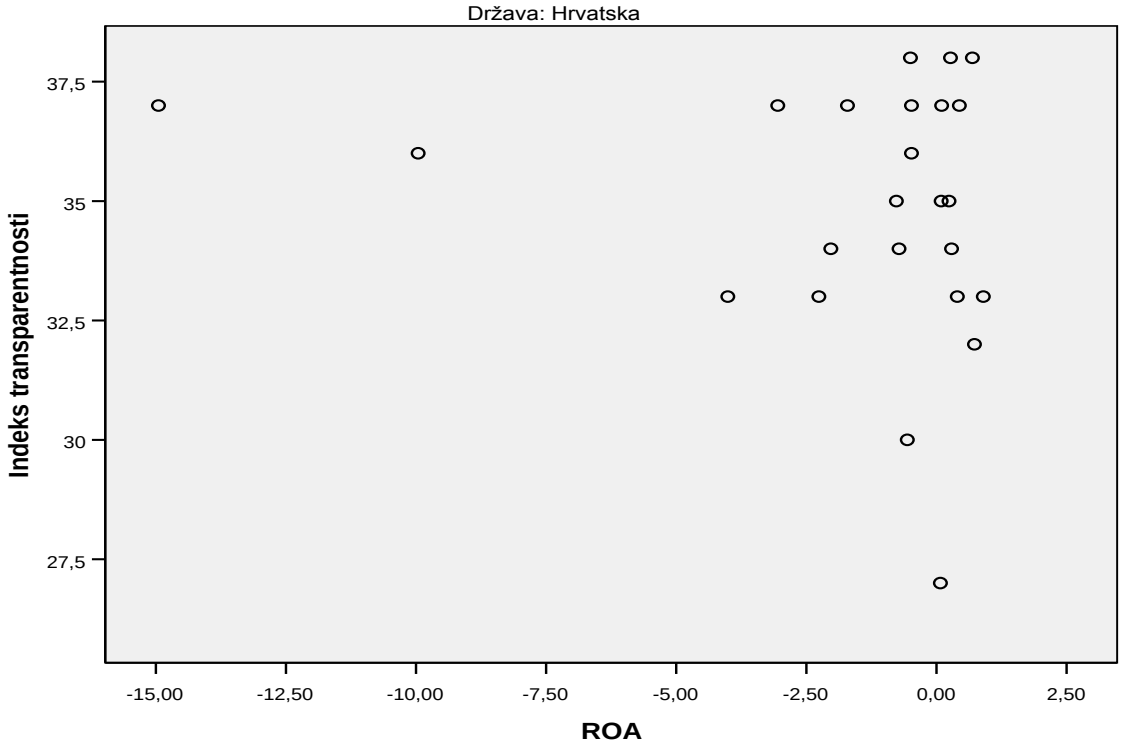
		ROA	ROE
Indeks transparentnosti	Pearson Correlation	-,185	-,156
	Sig. (2-tailed)	**,387**	**,466**
	N	24	24

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).
a Država = Hrvatska

Izvor: Izračun autora

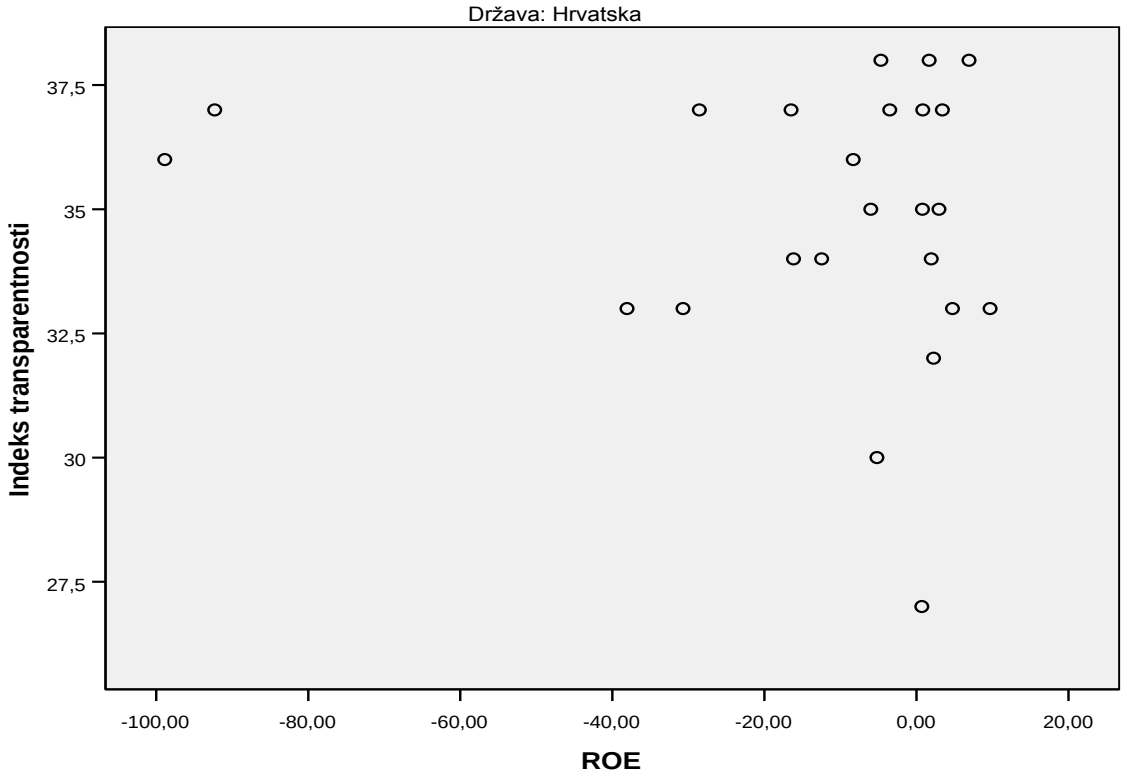
Pearsonov koeficijent linearne korelacije nije statistički značajan (p>0,05) i iznosi -0,185 za ROA i -0,156 za ROE, što znači da ne možemo tvrditi da postoji značajna veza između financijskog izvještavanja i profita banaka u Hrvatskoj. Test je također značajan na razini signifikantnosti od 1%.

Oba testa su dovela do istog zaključka, te se time odbacuje postavljena hipoteza o postojanju veze između financijskog izvještavanja i profita banaka u Hrvatskoj.

Grafikon 4: Dijagram rasipanja između indeksa transparentnosti i ROA banaka u Hrvatskoj

Izvor: Izrada autora

Grafikon 5: Dijagram rasipanja između indeksa transparentnosti i ROE banaka u Hrvatskoj

Izvor: Izrada autora

Grafikoni 4 i 5 prikazuju dijagram rasipanja koji upućuje na zaključak da nema statističke povezanosti između indeksa transparentnosti i varijabli profita, ROA i ROE. Zamišljena krivulja koja prolazi između točaka na ovom grafikonu ne postoji i ne može se definirati da li porast varijabli profita prati rast ili pad indeksa transparentnosti.

Rezultati istraživanja za banke u BiH

Prvo je ispitana veza između financijskog izvještavanja i varijabli veličine banaka u BiH. S obzirom da je Kolomogorov-Smirnov test pokazao da su prihodi i imovina normalno distribuirani, za donošenje zaključka koristit će se Pearsonov koeficijent linearne korelacije.

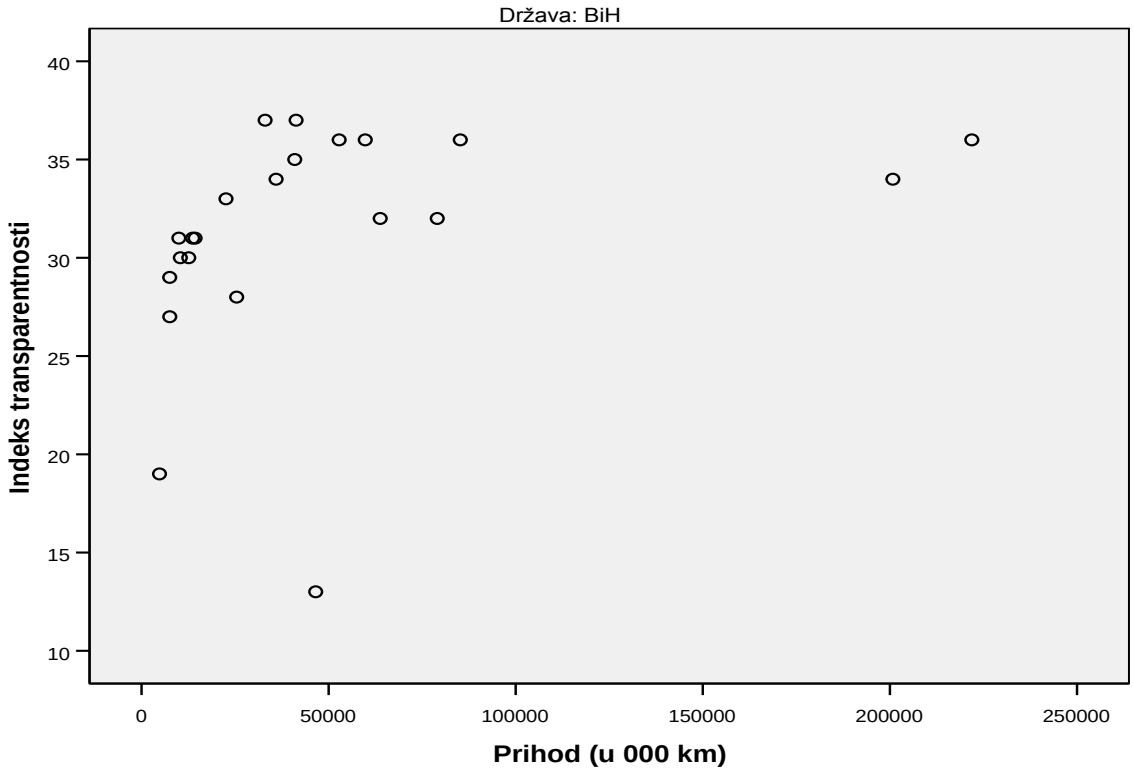
Tablica 12: Pearsonov koeficijent linearne korelacije između indeksa transparentnosti i varijabli veličine banaka u BiH

		Prihod (u 000)	Imovina (u 000)
Indeks transparentnosti	Pearson Correlation	,330	,315
	Sig. (2-tailed)	**,133**	**,153**
	N	22	22

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).
a Država = BiH

Izvor: Izračun autora

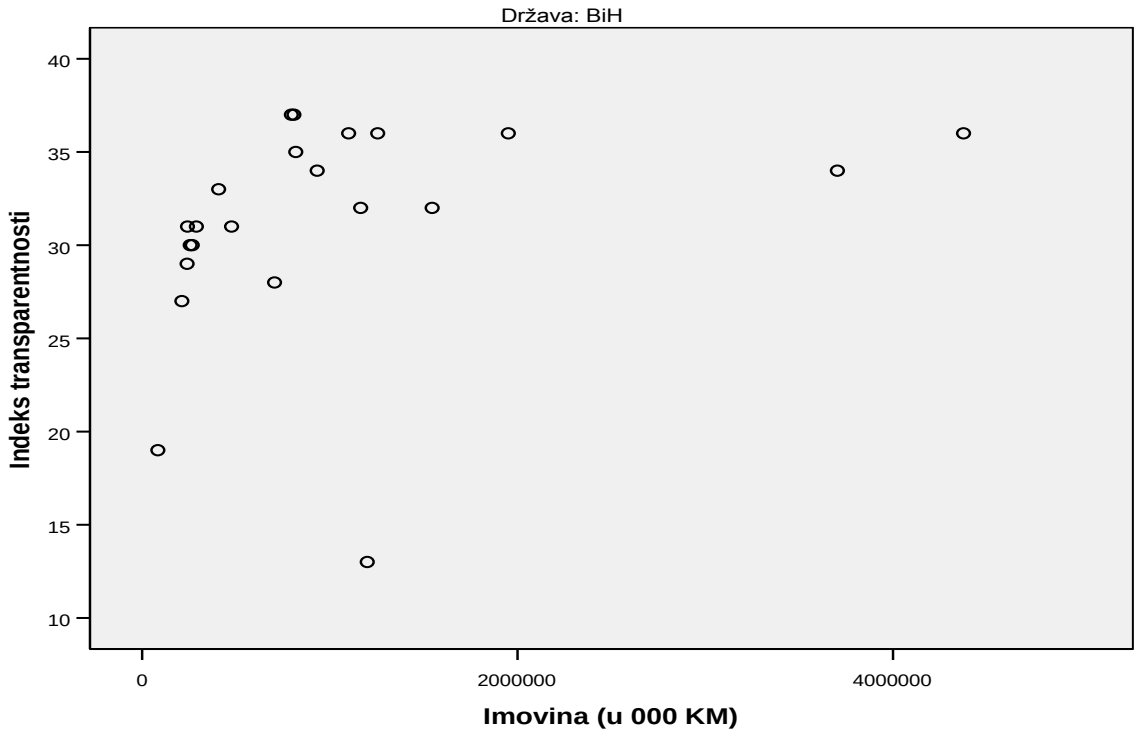
Pearsonov koeficijent linearne korelacije nije statistički značajan (p>0,05), što znači da ne možemo tvrditi da postoji značajna veza između financijskog izvještavanja i veličine banaka u BiH uz signifikantnost od 5%. Ispod tablice navedeno je da se do istog zaključka može doći i uz signifikantnost od 1%. Time se odbacuje postavljena hipoteza o povezanosti između financijskog izvještavanja i veličine banaka u BiH.

Grafikon 6: Dijagram rasipanja između indeksa transparentnosti i prihoda banaka u BiH

Izvor: Izrada autora

Grafikon 6 prikazuje dijagram rasipanja koji upućuje na zaključak da nema povezanosti između indeksa transparentnosti i varijable prihoda, odnosno da porast indeksa transparentnosti ne prati rast prihoda.

Grafikon 7: Dijagram rasipanja između indeksa transparentnosti i imovine banaka u BiH

Izvor: Izrada autora

Grafikon 7 prikazuje dijagram rasipanja koji upućuje na zaključak da nema povezanosti između indeksa transparentnosti i varijable imovine, odnosno da porast indeksa transparentnosti ne prati rast imovine.

Iduća tablica pokazuje rezultat istraživanja povezanosti između indeksa transparentnosti i profita banaka u BiH. Za izračun će se koristiti Spearmanov koeficijent korelacije ranga s obzirom da je Kolmogorov-Smirnov test pokazao da ROA i ROE nisu normalno distribuirane.

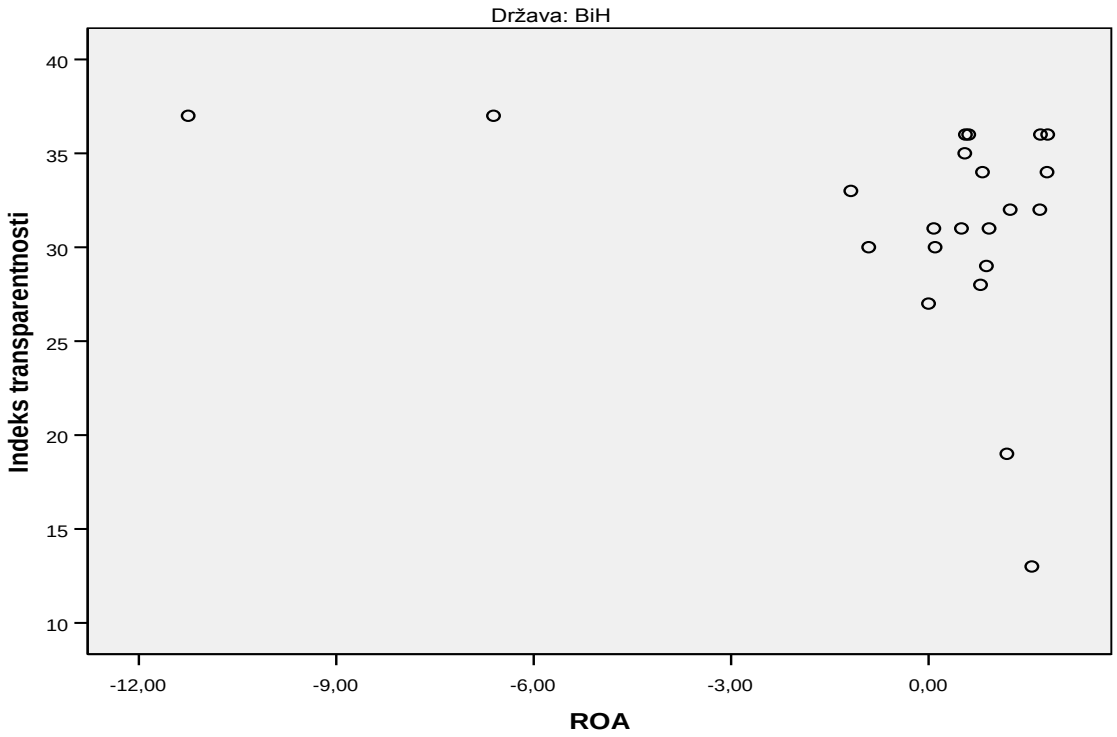
Tablica 13: Spearmanov koeficijent korelacije ranga između indeksa transparentnsti i varijabli profita banaka u BiH

			ROA	ROE
Spearman's rho	Indeks transparentnosti	Correlation Coefficient	-,084	-,060
		Sig. (2-tailed)	**,710**	**,792**
		N	22	22

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).
a Država = BiH

Izvor: Izračun autora

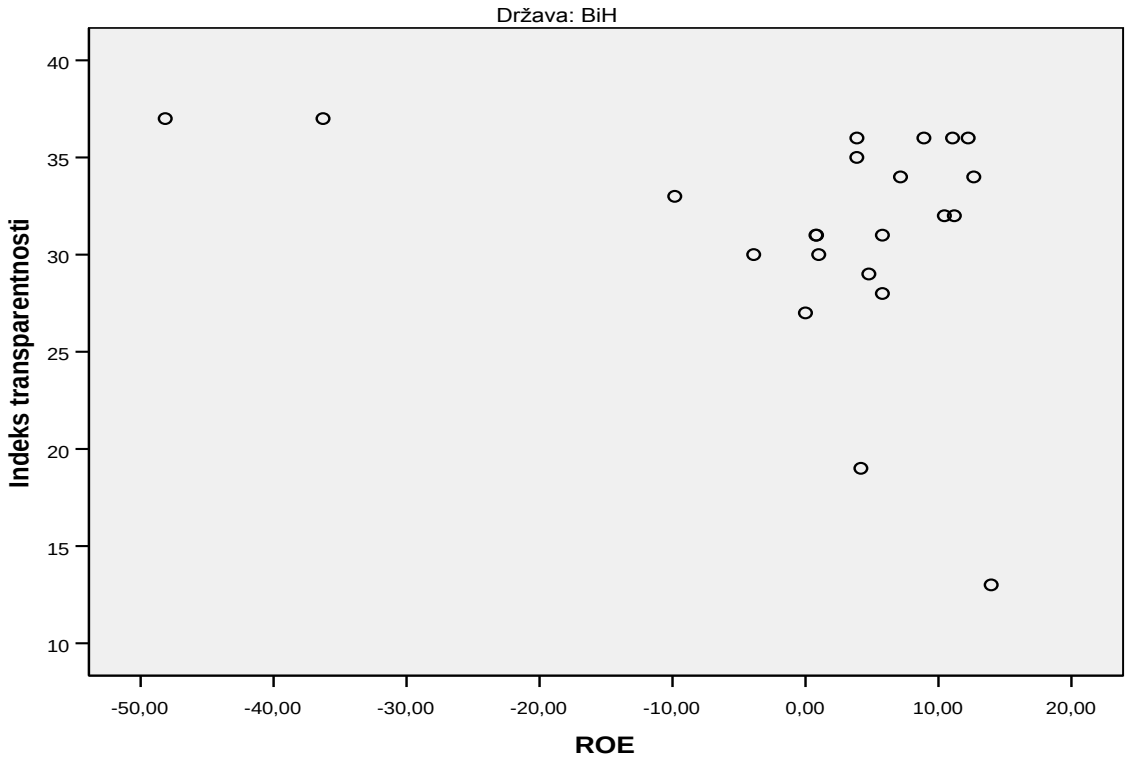
Spearmanov koeficijent korelacije ranga nije statistički značajan (p>0,05), iznosi -0,084 za ROA i -0,060 za ROE, što znači da ne možemo tvrditi da postoji značajna veza između ranga financijskog izvještavanja i profita banaka u BiH uz razinu signifikantnosti od 5%. Ispod tablice je navedeno da se do istog zaključka o značajnosti koeficijenta može doći i uz signifikantnost od 1%. Ovim rezultatom se odbacuje početna hipoteza o postojanju veze između financijskog izvještavanja i profita banaka u BiH.

Grafikon 8: Dijagram rasipanja između indeksa transparentnosti i ROA banaka u BiH

Izvor: Izrada autora

Iz dijagrama rasipanja se može zaključiti da ne postoji statistička veza između indeksa transparentnosti i ROA banaka u BiH. Zamišljena krivulja koja prolazi između točaka na ovom grafikonu ne postoji i ne može se definirati da porast ROA vodi do rasta ili pada indeksa transparentnosti.

Grafikon 9: Dijagram rasipanja između indeksa transparentnosti i ROE banaka u BiH

Izvor: Izrada autora

Grafikon 9 pokazuje dijagram rasipanja koji upućuje na zaključak da ne postoji statistički značajna veza između indeksa transparentnosti i ROE banaka u BiH. Zamišljena krivulja koja prolazi između točaka ne postoji i ne može se zaključiti da porast ROA vodi do rasta ili pada indeksa transparentnosti.

6. ZAKLJUČAK

Na temelju istraživanja koje je provedeno na uzorku od 25 banaka u Hrvatskoj i 24 banke u Bosni i Hercegovini, analizom sadržaja njihovih internet stranica, može se zaključiti da banke u Hrvatskoj imaju u prosjeku veću razinu financijskog izvještavanja u odnosu na banke u BiH, što je dijelom i posljedica članstva Hrvatske u EU i usklađenosti hrvatskih zakona sa zakonima Europske unije. S obzirom da sve banke iz uzorka imaju internet stranice, bilo je za očekivat da će na njima objaviti više informacija kako bi se zadovoljile potrebe svih sudionika tržišta. No nekolicina banaka, osobito u BiH ima nivo objavljivanja niži od zahtijevanog.

Analizom postavljenih varijabli došlo se do zaključka da obje varijable veličine, imovina i prihodi, imaju pozitivan utjecaj na razinu financijskog izvještavanja banaka u Hrvatskoj, čime je potvrđena prva hipoteza. S druge strane, obje varijable profita su se pokazale neznačajne u odnosu na razinu financijskog izvještavanja banaka, što ukazuje na nepodudarnost s prvim istraživanjem ove tematike u Hrvatskoj, ali i slaganje s novijim istraživanjem. Time je odbačena druga postavljena hipoteza za Hrvatsku.

Što se tiče istraživanja za Bosnu i Hercegovinu, obje varijable veličine i profita su se pokazale kao ne utjecajne na razinu financijskog izvještavanja banaka, čime su obje postavljene hipoteze za BiH odbačene. Neke banke u BiH na svojim internet stranicama ne pružaju ni osnovne financijske informacije zahtijevane zakonom, poput bilance, računa dobiti i gubitka, bilješki itd. te to upućuje na potrebu poboljšanja zakonske regulative i kontrole.

Kao moguće ograničenje ovog istraživanja može se navesti indeks transparentnosti, koji je sastavljen subjektivnom procjenom autora ovog istraživanja. Nadalje, ostavlja se mogućnost nekim budućim istraživanjima u proširenju indeksa transparentnosti, kao i odabira drugačijih varijabli kojima će se mjeriti utjecaj na razinu financijskog izvještavanja.

Na temelju provedenog istraživanja može se zaključiti kako je transparentnost nužna za poslovanje, ne samo u kontekstu objavljivanja informacija, već u objavljivanju kvalitetnih informacija koje će biti korisne svim zainteresiranim stranama, kako bi se održala visoka razina poslovanja i izgradilo povjerenje javnosti i zato je potrebno uskladiti poslovanje s pravilima i propisima regulatornih tijela.

SAŽETAK

Istraživanje je imalo za cilj istražiti utjecaj varijabli veličine i profita na razinu financijskog izvještavanja banaka u Hrvatskoj i BiH. Za potrebe istraživanja formiran je indeks transparentnosti kao zavisna varijabla, a kao nezavisne varijable su uzete veličina i profit banaka. Istraživanje je provedeno na uzorku od 25 banaka u Hrvatskoj i 24 banke u Bosni i Hercegovini, analizirajući sadržaje njihovih internet stranica i prikupljajući podatke iz financijskih izvještaja za 2015.godinu. Istraživanje je provedeno u travnju i svibnju 2017. godine. Rezultati istraživanja su pokazali da banke u Hrvatskoju imaju veću razinu izvještavanja od banaka u Bosni i Hercegovini. Varijable veličine, prihodi i imovina, su se pokazale kao utjecajne i pozitivne na financijsko izvještavanje banaka u Hrvatskoj, dok su se varijable profita pokazale statistički neznačajnima. Kod istraživanja za banke u Bosni i Hercegovini obje varijable veličine i profita su se pokazale statistički neznačajne na financijsko izvještavanje.

Ključne riječi: *financijsko izvještavanje, indeks transparentnosti, banke, internet*

SUMMARY

The aim of this research was to investigate the influence of size and profit variables on the financial reporting level of banks in Croatia and Bosnia and Herzegovina. For the purpose of research, the index of transparency was formed as dependent variable, and as independent variables are taken size and profit of banks. The research was conducted on a sample of 25 banks in Croatia and 24 banks in Bosnia and Herzegovina, by analyzing the contents of their websites and collecting data from their financial statements for 2015. The research was conducted in April and May 2017. The results showed that banks in Croatia have a higher level of reporting than banks in Bosnia and Herzegovina. Variables of size, revenue and assets, have been shown to be influential and positive for financial reporting by banks in Croatia, while the variables of profit have been shown as insignificant. In the case of Bosnia and Herzegovina, both of variables, size and profit, are statistically insignificant.

Key words: *financial reporting, index of transparency, banks, internet*

LITERATURA

1. Agencija za bankarstvo Federacije BiH,

raspoloživo na: http://www.fba.ba/index.php?page=17, [19.04.2017.].

2. Arif, H.M., Tuhin, M.H., (2013): Disclosure of non-financial information voluntarily in the annual report of financial institutions: A study on listed banks of Bangladesh, European Journal of Business and Economics, Vol.8, p.37-44.

3. Bartulović, M. (2013): Regulatorni okvir financijskog izvještavanja, Nastavni materijal iz kolegija Financijska analiza, Sveučilišni odjel za stručne studije, Odsjek za računovodstvo i financije

4. Baumann, U., Nier, E.,(2008): Disclosure, Volatility and Transparency: An empirical investigation into the value of bank disclosure, Economic Policy Review, p.31-45.

5. Belak, V., (2006.) "Profesionalno računovodstvo: prema MSFI i hrvatskim poreznim propisima", Zagreb: Zgombić &Partneri.

6. Dhouibi, R., Mamoghli, C., (2013): Determinants of voluntary disclosure in Tunisian

bank's reports, Research Journal of Finance and Accounting, Vol.4, No.5, p.80-95.

7. Healy, P.M., Palepu, K.G., (2001): Information asymmetry, corporate disclosure and the capital markets: A rewiew of the empirical disclosure literature, Journal of Accounting and Economics, Vol.31, p.405-440.

8. Hossain, M., (2008): The Extent of Disclosure in Annual Reports of Banking Companies: The Case of India, European Journal of Scientific Research, Vol.23, No.4, p.659-680.

9. Huang, R., (2006): Bank Disclosure Index: Global Assessment of Bank Disclosure Practices, p.1-38.

10. Jaffar, R., et al. (2007): Determinant factors affecting quality of reporting in annual report of Malaysian companies, Malaysian accounting review, Vol.6, No.2.

11. Joshi, P.L., Al-Bastaki, H., Factors Determinig Financial Reporting On The Internet By Banks in Bahrain, The Review of Accounting Information Systems, Vol.4, No.3, p.63-74.

12. Kundid, A., Rogošić, A., (2012): E-Transparency of Croatian banks: Determinants and disclosure contents, Economic Research, Vol.25, Se.1.

13. Pertiwi, A.D., Hermana, B., (2013): Comparing Internet Financial Reporting Index Between Bank and Non Bank in Indonesia, Journal of Internet Banking and Commerce, Vol.18, No.2.

14. Pervan, I., (2006): Dobrovoljno financijsko izvješćivanje na Internetu: analiza prakse hrvatskih i slovenskih dioničkih društava koja kotiraju na burzama, Financijska teorija i praksa 30(1) str.1-27.

15. Pervan, I., Bartulović, M., (2017): "Determinants of Internet Financial Reporting of Croatian Banks-Panel Analysis", EBEEC Conference Proceedings, The Economies of Balkan and Eastern Europe Countries in the Changed World, KnE Social Sciences, p. 170-181.

16. Pivac, S., (2010): Statističke metode, e-nastavni materijal, Ekonomski fakultet Split.

17. Proaktivna transparentnost u Bosni i Hercegovini, raspoloživo na:

http://www.analitika.ba/sites/default/files/proaktivna_transparentnost_web.pdf, [03.05.2017.]

18. Simpson Prescott, E., (2008): Should Bank Supervisors Disclose Information About Their Banks?, Economic Quarterly,Vol.94, No.1, p.1-16.

19. Spica Almilia, L., Budisusetyo, S., (2008): Corporate Internet Reporting of Banking Industry and LQ45 Firms: An Indonesia Example, p.1-26.

20. Sowerbutts, R., Zimmerman, P., Zer, Ilknur., (2013): Banks' disclosure and financial stability, Quartery Bulletin, p.326-335.

21. Spiegel, M.M., Yamori, N., (2003): Determinants of Voluntary Bank Disclosure: Evidence from Japanese Shinkin Banks, Center for Pacific Basin Monetary and Economic Studies, Working Paper No. PB03-03.

22. Tipurić et al. (2008): Korporativno upravljanje, Zagreb: Sinergija-nakladništvo d.o.o.

23. Tkalac Verčić, A., et al. (2011): Priručnik za metodologiju istraživačkog rada u društvenim istraživanjima: kako osmisliti, provesti i opisati znanstveno i stručno istraživanje, M.E.P., Zagreb.

24. Zakon o bankama FBiH, Službene novine FBiH, br. 39/98, 32/00, 48/01, 27/02, 41/02, 58/02, 13/03, 19/03 i 28/03.

25. Zakon o računovodstvu i reviziji u Federaciji BiH , Službene novine FBiH, br.83/09.

26. Zakon o računovodstvu, NN 78/2015. Zagreb: Narodne Novine.

27. Zakon o reviziji, NN 146/2005. Zagreb: Narodne Novine.

28. Zakon o kreditnim institucijama, NN 159/2013. Zagreb: Narodne Novine.

29. Zlatković, M., (2015): Objavljivanje informacija i transparentnost u finansijskom sektoru Bosne i Hercegovine, Liderstvo i menadžment: država, preduzeće, preduzetnik, p.327-335.

Internet stranice:

https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/popis-kreditnih-institucija

http://cbbh.ba/Content/Read/7?lang=hr

POPIS TABLICA

Tablica 1: Popis banaka u Hrvatskoj i BiH uzetih u uzorak ……....29

Tablica 2: Kriterij za formiranje indeksa transparentnosti……30

Tablica 3: Opis nezavisnih varijabli……..31

Tablica 4: Prikaz dobivene ocjene za indeks transparentnosti banaka u Hrvatskoj i BiH……32

Tablica 5. Osnovna statistička obilježja indeksa transparentnosti……34

Tablica 6: T-test za provjeru razlika značajnosti aritmetičkih sredina indeksa transparentnosti

……...34

Tablica 7: Kolmogorov-Smirnov test za normalnu distribuciju banaka u Hrvatskoj……...36

Tablica 8: Kolmogorov-Smirnov test za normalnu distribuciju banaka u BiH……37

Tablica 9: Spearmanov koeficijent korelacije ranga između indeksa transparentnosti i varijabli veličine banaka u Hrvatskoj……..38

Tablica 10: Spearmanov koeficijent korelacije ranga između indeksa transparentnosti i varijabli profita banaka u Hrvatskoj……..40

Tablica 11: Pearsonov koeficijent linearne korelacije između indeksa transparentnosti i profita banaka u Hrvatskoj……40

Tablica 12: Pearsonov koeficijent linearne korelacije između indeksa transparentnosti i varijabli veličine banaka u BiH…….43

Tablica 13: Spearmanov koeficijent korelacije ranga između indeksa transparentnsti i varijabli profita banaka u BiH…….46

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Prosječna vrijednost indeksa transparentnosti za banke u Hrvatskoj i BiH

……...35

Grafikon 2: Dijagram rasipanja indeksa transparentnosti i prihoda banaka u Hrvatskoj

……...38

Grafikon 3: Dijagram rasipanja indeksa transparentnosti i imovine banaka u Hrvatskoj……39

Grafikon 4: Dijagram rasipanja između indeksa transparentnosti i ROA banaka u Hrvatskoj

…….....41

Grafikon 5: Dijagram rasipanja između indeksa transparentnosti i ROE banaka u Hrvatskoj

……...42

Grafikon 6: Dijagram rasipanja između indeksa transparentnosti i prihoda banaka u BiH…..44

Grafikon 7: Dijagram rasipanja između indeksa transparentnosti i imovine banaka u BiH….45

Grafikon 8: Dijagram rasipanja između indeksa transparentnosti i ROA banaka u BiH……..47

Grafikon 9: Dijagram rasipanja između indeksa transparentnosti i ROE banaka u BiH.…….48